

SELVSAGT

Funksjonshemmede mot diskriminering
NUMMER 5 // 2012

TEATER PÅ
TEGNSPRÅK

TEMA:
ARBEIDSLIV
VI ER IKKE
ØNSKET

Med rett til å leve

I Danmark blir 98 prosent av fostre med Downs syndrom aldri født. Nå kan det samme skje i Norge. Marte Wexelsen Goksøyr føler seg utrydningstruet.

PLUSS!

Hatkriminalitet
Døveskolene dør ut
Død HVPU-reform
Debatt: Frels oss,
Lars Monsen!

Global organisasjon – lokal støttespiller

Deloitte er med sine 182.000 ansatte verdens største leverandør av revisjons- og rådgivnings-tjenester. Vi er verdensledende på faglig utvikling og ny kunnskap om alle fagfelter og alle bransjer innen næringsliv og offentlig forvaltning.

Det er sikkert viktig nok, men for deg i Drammensregionen er det de ansatte på kontoret vårt i Drammen som utgjør forskjellen. Der vil du møte 7 partnere og ca 50 medarbeidere som kjenner regionen og forstår hvordan de skal sette global kunnskap inn i en lokal situasjon. Vi kan bruke all den innsikten Deloitte har, for å skape verdier for deg som kunde i Drammen.

Vi arbeider for en rekke internasjonale selskaper og norske virksomheter innen alle deler av næringslivet, ideelle organisasjoner, idrett og kommunal- og statlig sektor. I det siste har vi hatt en betydelig vekst innenfor offentlig sektor.

Du når oss på tlf. 32 26 41 00. Besøk oss gjerne i Dronninggata 15 eller på www.deloitte.com/no/drammen

www.deloitte.no

© 2012 Deloitte AS

Deloitte.

LEDER

Ann Kristin Krokan

Når politikken kolliderer med fordommene

Av Ann Kristin Krokan, redaktør

Likestilling handler om rettferdighet og grunnleggende menneskerettigheter. Om at alle mennesker skal ha de samme mulighetene og rettighetene uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering og andre liknende forhold. Likestilling innebærer lik mulighet til innflytelse, rettferdig fordeling av goder, ansvar og byrder, respekt for menneskeverdet og alles rett til å føle seg trygg i samfunnet. Likestilling for funksjonshemmede er fortsatt et fjernt mål.

Tilgjengelighet i form av universell utforming betyr økt samfunnsdeltakelse for flertallet av funksjonshemmede. Det vil gi økt tilgang til offentlig kommunikasjon, sosialt liv,

“Å isolere funksjonshemmede i små eller store institusjoner, kan ikke forsvares i et moderne demokrati.

utdanning, arbeidsliv osv. Vi har fått en lov som påbyr universell utforming, og en handlingsplan som sier at hele landet skal være universelt utformet innen 2025. Likevel mener mange at dette blir for dyrt, og at det ikke er så viktig.

Praktisk bistand i form av personlig assistanse handler også om likestilling. Forskning indikerer at samfunnet tjener minst 300 000 kroner på hver funksjonshemmet som har BPA, ved at personen selv, eller familiemedlemmer, får økt yrkesdeltakelse. I tillegg kan vi regne med mange sparte helsekroner ved at funksjonshemmede kommer i jobb i stedet for å isoleres i hjemmet med uføretrygd. Vi har et stortingsvedtak om rettighetsfesting av BPA. Likevel utsettes saken gang på gang, fordi noen mener at rettighetsfesting blir for dyrt, og at hele ideen er dårlig.

Å bo der andre folk bor, med adgang til de samfunnsarenaene der folk ferdes, er også en forutsetning for samfunnsdeltakelse. Å isolere funksjonshemmede i små eller store institusjoner, kan ikke forsvares i et moderne demokrati. Forskning viser dessuten at det ikke gir noen samfunnsøkonomisk gevinst. FN-konvensjonen for funksjonshemmede, som Norge skal ratifisere i 2013, gir

funksjonshemmede den samme retten som andre har, til å bo der de ønsker. Likevel mener noen at dette blir for dyrt, og at kommunale saksbehandlere fortsatt skal bestemme hva som er den beste løsningen for den enkelte funksjonshemmede.

lover og regler er bra, men det er ikke nok. Så lenge vi går rundt med hver vår koffert full av fordommer og uvitenhet, er likestilling bare et ord. Så lenge fostre med funksjonsnedsettelse ses på som framtidige utgiftsposter, kommer vi ikke lenger. Så lenge funksjonshemmede arbeidssøkere ses på som en risiko for potensielle arbeidsgivere, skjer det ingen forbedring. Så lenge universell utforming oppfattes og håndteres som et utdigg pålegg fra staten, er lovbeskyttelsen for svak. Så lenge retten til å bo der en vil, og til å ta ansvar for sitt eget liv, legges i skrivebordsskuffen til kommunale saksbehandlere, eksisterer det ingen likestilling.

Så lenge vi ønsker å fjerne, utrydde, isolere, gjemme bort, overse eller returnere individer og grupper vi ikke liker, er likestilling et ord for festtalene. Brett opp erme- ne, kamerater. Det er langt igjen!

Så lenge vi går rundt med hver vår koffert full av fordommer og uvitenhet, er likestilling bare et ord.

Illustrasjon Morten Mørland

05 **Aktuelt:** Norske og internasjonale nyheter.

12 **Ultralyd:** Marte Wexelsen Goksøyr kjemper mot utryddelse.

18 **Tema:** Løftene til tross, det er ingen økning i andelen funksjonshemmede som har lønnet arbeid.

40 **Reportasje:** Å isolere funksjonshemmede i institusjoner er uverdig.

52 **Test:** Er det helt ok å bli båret opp trappa? Test dine egne holdninger!

54 **Reportasje:** Hatkriminalitet mot funksjonshemmede blir oversett og bagatellisert.

Pluss! KRONIKK: FRELS OSS, LARS MONSEN! S. 28 DEBATT: MANGFOLD FOR ALLE? S. 36 PORTRETTEt: HILDE HAUALAND S. 32 DUELLEN: SELVSAGT VS SELVAAG S. 60 TEATER MANU PÅ TEGNSPRÅK S. 62 GJESTESKRIBENT MARTE WEXELSEN GOKSØYR S. 66

“ I desember i fjor la bolivianske funksjonshemmede ut på en 100-dagers marsj 900 kilometer gjennom landet for å sette søkelys på diskriminering og dårlige livsvilkår.

SELVSAGT

Utgiver: Uloba
Postboks 2474 Strømsø,
3003 Drammen

Ansvarlig redaktør: Jon Torp
Redaktør: Ann Kristin Krokan
krokan@magasinet-selvsagt.no

Annonser/abonnement/
bestilling av blader:
Tlf/tekstmelding: 99 12 59 59,
www.magasinet-selvsagt.no

Design og produksjon:
REDINK / www.redink.no
Redaktør: Ingunn Solli
Art Director: Christen Pedersen
Prosjektleder: Linn Bakke

Trykk: RK Grafisk AS
Foto: Finn Ståle Felberg, Hans
Fredrik Asbjørnsen, Odd Melhus,
Silje Gripsrud, Scanpix, Thinkstock
Forside: Hans Fredrik Asbjørnsen

87 87 prosent av kartlagte grunnskoler bryter kravene om tilgjengelighet.

2013 Norge ratifiserer FN-konvensjonen for funksjonshemmede i 2013. Forskrift til universell utforming av nettsider, automater og lignende var lovet i 2010, i 2011, i 2012 ...

2025 Norge skal være universelt utformet, ifølge regjeringens handlingsplan.

350 350 millioner kroner ekstra per år til kommunene ville sikret universelt utformede grunnskoler i løpet av en tiårsperiode.

“Det er svært vanskelig å ha en funksjonsnedsettelse. Familiene skammer seg over oss.

MØTT MED PEPPERSPRAY

Funksjonshemmede ble møtt med pepperspray og køller da de forsøkte å ta seg gjennom politisperringer i Bolivia.

Et femtitalles funksjonshemmede la i desember ut på en 100-dagers marsj gjennom Bolivia for å protestere mot manglende støtteordninger. Målet var presidentpalasset i hovedstaden. De nådde La Paz 23. februar, der demonstrasjonen ble brutalt slått ned av politiet. Flere av demonstrantene ble skadet i sammenstøtet.

Demonstrantene ville først og fremst sette søkelyset på svært lave satser for offentlige støtteordninger. For funksjonshemmede i Bolivia er tilgang til både skole og jobb svært vanskelig. De færreste bygninger er tilgjengelige, og funksjonshemmede utsettes for fordommer og diskriminering. Svært få kan derfor forsørge seg selv ved hjelp av vanlig inntekt, og mange er fattige.

Rullestolbruker **Domitila Franco** fortalte BBC at hun strever med å få endene til å møtes: «Det er svært vanskelig å ha en funksjonsnedsettelse. Familiene skammer seg over oss. Jeg forsørger mine fire barn alene, med å vaske og stryke klær for andre.»

Tekst: Ingunn Solli Foto: Scanpix

14 14 millioner skal spares i 2012 ved å stramme inn på barn og unges tilgang på hjelpemidler til lek, trening og stimulering.

16 Bare 16 prosent av utviklingshemmede eier sin egen bolig.

21 000 I september 2011 var det 21 000 færre funksjonshemmede i arbeid enn ett år tidligere.

16 16 prosent av befolkningen i alderen 15-66 år oppga i 2. kvartal 2011 å ha en funksjonsnedsettelse.

UFORSTAND I BISTAND

Norske bistandsorganisasjoner utestenger fortsatt funksjonshemmede i sine bistandsprosjekter. Flesteparten kjenner ikke engang til retningslinjene for norsk politikk på området.

“Spesielt trist er det at funksjonshemmede mange steder systematisk blir stengt ute fra utdanning.

I flere år har Selvsagt pekt på at norske bistandsorganisasjoner stort sett neglisjerer funksjonshemmede i sine prosjekter. Nå bekrefter NORAD dette i en ny evalueringsrapport «Mainstream disability in the new development paradigm». Evalueringen er foretatt av Nordic Consulting Group. Rapporten dekker perioden 2000-2010. Feltarbeidene er gjort i Malawi, Nepal, Palestina, samt en deskstudie av Afghanistan.

Utestengt. Norsk politikk på området ble utmeislet i stortingsmelding nummer 8, 1998-99 og et rundskriv fra Utenriksdepartementet 11. november 1999. En egen handlingsplan ble utarbeidet av UD i 2001, fulgt opp av klare retningslinjer i NORAD i 2002. Nå, 10-14 år seinere, er det slått fast at norske bistandsorganisasjoner generelt har neglisjert disse reglene. Konsekvensen blir at millioner funksjonshemmede i våre bistandsland går glipp av den utviklingen som kommer resten av befolkningen i landet til gode. UD og NORAD slipper heller ikke unna i rapporten. I evalueringsperioden har organisasjonene ikke blitt bedt om å rapportere graden av inkludering i sine prosjekter. Plan Norge er blant de få som får godkjent. Atlas-alliansen blir trukket fram positivt, men de har funksjonshemmede som målgruppe. Magasinet Selvsagt har tidligere pekt på at mangel på utvikling for funksjonshemmede i stor grad skyldes at de er stengt ute fra den ordinære bistanden.

de i stor grad skyldes at de er stengt ute fra den ordinære bistanden.

Rettighetstap. Evalueringen dveler ved medisinsk kontra sosial forståelse av begrepet funksjonshemmet. Den sontringen er fraværende hos organisasjonene. I følge rapporten fører sykeliggjøringen til omfattende rettighetstap for funksjonshemmede. Rapporten er sterk lesing, selv om den ikke inneholder noen overraskelser. Spesielt trist er det at funksjonshemmede mange steder systematisk blir stengt ute fra utdanning Dette må det gjøres noe med umiddelbart, sier Rikke Bækkevold til Bistandsaktuelt. Hun er daglig leder i Atlas-alliansen. Basert på rapporten og høringsuttalelser, inklusive synspunkter fra seminaret vi hadde i mars, lager Evalueringsavdelingen et oppfølgingsnotat til Utenriksdepartementet, som er ansvarlig for å lage en oppfølgingsplan rundt de anbefalingene som ligger der. Et informasjonsark basert på vårt oppfølgingsnotat vil bli gjort åpent tilgjengelig på våre nettsider, sammen med rapporten, sier seniorrådgiver Anette Haug i NORAD til Selvsagt.

Undersøkelse. Nettstedet stigmavakta.no har spurt de største bistandsorganisasjonene om hvordan de inkluderer funksjonshemmede i sine prosjekter. Flere av dem vegrer seg for å svare. Les mer på stigmavakta.no

Klagen virket!

I 2010 klaget Berit Vegheim som privatperson på Oslo T-banedrift og Jernbaneverket, for brudd på diskriminerings- og tilgjengelighetslovens plikt til universell utforming. Hun mente det ville være rimelig at disse store offentlige virksomhetene skulle merke trapper på sine stasjoner. Stor var overraskelsen da Likestillingsombudet ga Oslo t-banedrift og Jernbaneverket medhold i at merking ble for dyrt. Ingen av de innklagede dokumenterte at det er dyrt å merke trapper, men viste til hva det vil koste å sikre universell utforming av stasjonene totalt sett. Siden jeg mente saken ble feil behandlet, klagde jeg til Likestillings- og diskrimineringsnemnda, og fikk heldigvis medhold, sier Vegheim. Oslo t-banedrift har nå funnet en løsning på det de mente var et problem: merking på skifer, og har startet opp med trappen ned fra Oslo City. Saken er viktig fordi den gir oss rett til å klage på mindre tiltak, og ikke behøve å vente på at det skal bli nok penger på budsjettet til å bygge om hele stasjoner, bygg eller transportmidler, påpeker Vegheim.

NSB ga seg

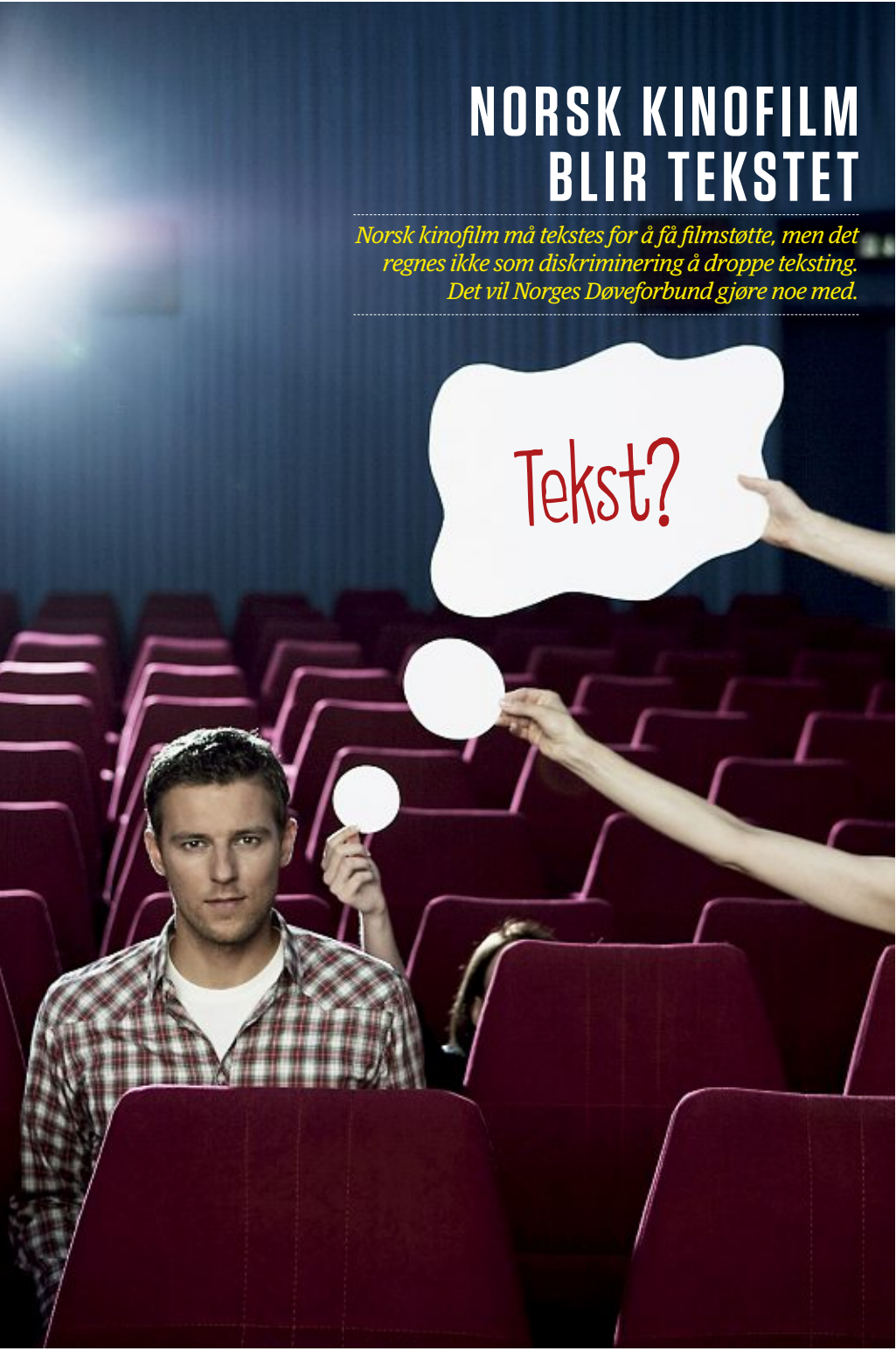
Hvis du reiser med NSB dagtog som rullestolbruker, blir du plassert i en tilgjengelig familievogn, der det er satt av plass til rullestol. Men vil du reise med nattog, blir det straks verre. Da kobles disse familievognene fra, og ditt eneste alternativ blir å bestille en sovekupé, selv om du ikke skal sove. Hvis du forklarer at du ikke har tenkt å ligge i sengen, påløper likevel et sovekupé-tillegg på 800 kroner. Magasinet Selvsagt klagde derfor NSB inn for Likestillingsombudet. Vi klagde ikke på manglende universell utforming, for vi skjønner at det vil ta tid for NSB å få alle togene sine universelt utformet. Vi klagde i stedet på det som heter «usaklig forskjellsbehandling», fordi vi mente at NSB her behandlet rullestolbrukere dårligere enn andre, på en unødvendig måte. Saken gikk videre fra Likestillingsombudet til Diskrimineringsnemnda. NSB kom nemndas behandling i forkjøpet, og fortalte at de hadde bestemt seg for å droppe sovekupé-tillegget i slike tilfeller. Vi fikk dermed ikke noen nemndsbehandling av klagen, men vi vant jo saken likevel!

78 000 25 prosent av de funksjonshemmede, det vil si 78 000, ønsker arbeid. Bare 13 000 er registrert som arbeidssøkere.

250 000 Nazistene utryddet 250 000 funksjonshemmede.

57 57 prosent av klagen til Likestillingsombudet i 2011 gjaldt diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

75 Funksjonshemmede tjener 75 prosent av den gjennomsnittlige bruttoinntekt.

Fra 1. januar i år skal de aller fleste norske kinofilmer tekstes, etter Forskrift om tilskudd til audiovisuelle produksjoner. Hvis man ikke lager en tekstet versjon til kinovisning, får heller ikke filmen offentlig støtte. Men forskrifter kan jo endres, så Døveforbundet har lenge kjempet for at teksting skal være pålagt.

- Det er bred støtte for teksting i befolkningen - en undersøkelse viste at over 70 prosent støttet teksting av norske filmer. Størst motstand er det blant filmprodusentene selv, sier fungerende generalsekretær Sissel Gjøen i Norges Døveforbund. Organisasjonen Norske Filmregissører mener at pålegg om teksting er et «svært inn- gripende tiltak i regissørens opphavs- rettigheter og i selve filmverket».

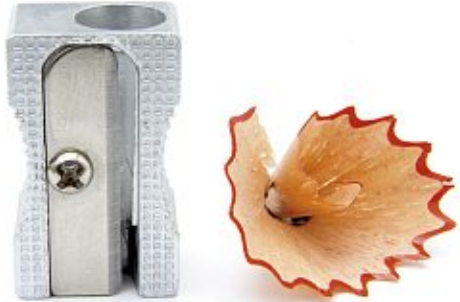
Klipper, regissør og forfatter Jan Toreg mener at tekstlinjer i film- bildet forstyrrer filmopplevelsen.

- Du får rett og slett mindre tid til å «lese» hvert enkelt bilde, særlig i nye filmer med hyppige klipp, sier han. Derfor etterlyser han muligheten til å se det han kaller «ren» film. - Alle filmer må tekstes, men man kan ha noen forestillinger med og noen uten teksting, mener han.

Andre regissører har et annet syn. Aleksander Nordaas er en av dem som er stor fan av undertekster:

- Tekstene gjør at folk får med seg mer av handlingen, spesielt i filmer med mange forskjellige dialekter, sier han. Jeg synes ikke teksten forstyrrer. Vi er jo vant til å se uten- landske filmer med tekst, sier han. Nå har Norges Døveforbund, Hør- selshemmedes Landsforbund og alle filminteresserte med nedsatt hørsel oppnådd en viktig delseier, og kan få bedre utbytte av de aller fleste ki- nofilmene. Nå venter nye utfordrin- ger for Norges Døveforbund, som blant annet jobber for teksting og tolking av tv-programmer.

Tekst Helge Olav Haneseth Ramstad Foto Scanpix

KVELER STATLIGE DØVESKOLER

Hørselshemmede elever tvinges nå inn i vanlig skole. Konsekvensen for mange er mangelfull undervisning og få venner.

Tre av fire skoler for hørselshemme- de elever skal avvikles innen 2014 uten at Kunnskapsdepartementet har en klar strategi for hvordan da- gens tilbud skal erstattes.

Politikernes argumenter for ned- leggelse er tilgang til ny teknolog og at færre foreldre ønsker å sende bar- na sine bort for å gå på skole.

- Er nedlegging av døveskolene et forsøk på å integrere døve i vanlig skole, eller handler det om priorite- ring og penger?

- Det er nok begge deler. Kunnskaps- departementet har lenge hatt inte- grering av funksjonshemmede elev- er på dagsordenen. I tillegg ønsker staten å overføre ansvaret for «de nye døveskolene» til kommunene. Men politikerne har en altfor opti- mistisk tro på at det kan etableres gode døveskoler på kommunalt nivå. Det sier generalsekretær Bjørn A. Kristiansen i Norges Døveforbund.

- Er det mulig å tilrettelegge for like- verdig undervisning og deltakelse i det sosiale samspillet i vanlig skole?

- Døve kan gå på vanlig skole såfremt det er mange andre døve elever på samme skole, og at lærerne kan un-

dervise i og på tegnspråk. Men man- ge hørselshemmede elever i kom- munale skoler får ikke oppfølgingen de har krav på. Tall fra Kunnskaps- departementet viser at undervis- ningstilbudet for mange funksjons- hemmede i grunnskolen ikke er godt nok, og at det må «repareres» ved å øke antall timer med tilpasset undervisning senere.

- Har etablering av privatskoler vært vurdert?

- Døveforbundet har diskutert mu- lighetene for å etablere en privatsko- le i Oslo, med lærere som behersker tegnspråket fullt ut, og der alt kan skje på tegnspråkets premisser. Vi mener det er den mest optimale sko- legangen døve kan få.

- Vil tegnspråket kunne gå tapt om døve blir tvunget til å gå på vanlig skole?

- Nei, tegnspråket vil ikke gå tapt, men det kan bli svekket. Vi ser i ung- domsmiljøet at det dukker opp «nye» døve. Det er ungdommer som har hatt talespråklig oppvekst, men får det mye bedre når de lærer - og bru- ker - tegnspråk. Mange av dem føler at de har tapt sin barndom.

FAKTA

Innen 2014 skal tre av fire statlige grunnskoler for hørselshemmede legges ned:

» Skådalen i Oslo (tilbudet for døvblinde opprettholdes)

» Hunstad i Bergen

» Nedre Gausen i Holmestrand

» Én skole, A.C. Møller skole i Trondheim, skal ha ansvaret for Norges hørsels- hemmede ungdom.

En svekket FN-konvensjon

Regjeringen reserverer seg mot å sikre funksjonshemmede avgjørende rettigheter.

I 2013 vil Norge ratifisere FN-konven- sjonen om funksjonshemmedes rett til likeverd og samfunnsdeltakelse. Norge undertegnet konvensjonen i 2007, men den er ennå ikke lagt fram for Stortinget og stadfestet - eller ratifisert - der. Dermed er den heller ikke bindende for Norge ennå.

Når Norge nå skal ratifisere konven- sjonen, tas det flere forbehold. Blant annet forplikter ikke regjeringen seg til å rettighetsfeste tilgang til varer og tjenester. Regjeringen vil heller ikke lov feste universell utforming av IKT- systemer på arbeidsplassen.

En tilleggsprotokoll til FN-konvensjo- nen gir enkeltpersoner rett til å klage konvensjonsbrudd direkte inn til FN. Tilleggsprotokollen er valgfri, og regjeringen har ikke tatt stilling til om Norge skal slutte seg til den. Dermed har vi ikke fått individuell klagerett for brudd på konvensjonen.

Artikkel 19 i konvensjonen handler om retten til å velge bosted og bo- form, retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet. Her tar også regjeringen forbehold, og fram- hever kommunenes rett til å vurdere hva som er best for den enkelte.

Selsagt ville vi gjerne feiret FN-konvensjonen. I stedet flagger vi disse kravene:

» Klageretten må sikres!
» Fritt valg av boform og bosted!
» Universell utforming av IKT i ar- beidslivet!
» Rettighetsfestet tilgang til varer og tjenester!

FINN ÉN FEIL

I Danmark er antall mennesker med Downs på rask vei nedover.

Marte Wexelsen Goksøy
kjemper for funksjonshemmedes rett til å leve.

»

Tekst Sonja Evang Foto Hans Fredrik Asbjørnsen

“Nei, jeg føler meg ikke ensom. Jeg synes det er fint å være et forbilde for andre. Men det skader jo ikke at flere støtter opp om dette.

Marte Wexelsen Goksøyr

Det har vært et travelt år for 30 år gamle Goksøyr. Hun har hatt urpremiere på forestillingen *Jeg svarte på en drøm* – og debutboken *Jeg vil leve* er utkommet på forlaget Oktober. Men akkurat nå er det løftebruddet til statsminister Jens Stoltenberg som opptar henne mest.

I NRK-dokumentaren *Bare Marte* fra 2007 intervjuet hun Stoltenberg, og han lovet da å gå imot tidlig ultralyd som kan føre til at flere fostre med Downs blir fjernet.

– Jeg er rett og slett forbannet på Jens Stoltenberg. Både på ham og hans parti. Han sa han ville gå imot tidlig ultralyd, men for et år siden la regjeringen frem et forslag om det stikk motsatte – ultralyd i uke 12 til alle gravide. Det vil føre til at slike som meg velges bort. Når mødre får fostre med funksjonsnedsettelse skal de kunne se det tidlig på ultralyd, for så å bestemme om barnet skal leve eller ikke. Etter min mening bør man – hvis man går inn for å få barn – gjøre det helt ut.

Utrydningstruet. Goksøyr har fått laget en T-skjorte hvor det står «utrydningstruet» med store bokstaver.

- Det mener jeg virkelig at vi er.

Jeg er livredd for at vi i Norge skal få danske tilstander. Jeg håper jo at det ikke blir det – men det er dessverre mye som tyder på det. Derfor må vi kjempe for at det ikke skal skje.

Goksøyrs engasjement bunner i at hun har like stor rett til å være i dette samfunnet som alle andre.

– *Føler du deg noen gang ensom i kampen?*

– Nei, jeg føler meg ikke ensom. Jeg synes det er fint å være et forbilde for andre. Men det skader jo ikke at flere støtter opp om dette – også i andre land. Jo flere vi er – jo bedre er det.

«Goksøyrs prosjekt er å vise hva et individ er, vise at gruppekarakteristikk aldri strekker til, vise at Downs ikke er en «fryktelig sykdom» men et ekstra kromosom hos mennesker som kan få til ganske mye», skrev Knut Olav Åmås i en kommentar i Aftenposten tidligere i år. Og for det viktige arbeidet med å gjøre verden til et bedre sted for funksjonshemmede, har Goksøyr mottatt mange priser.

– Det er en stor ære å få priser – det viser at folk er takknemlig for det jeg gjør – og det bidrar til å få oppmerksomhet rundt saken. Det gjelder å aldri gi seg. Derfor ønsker jeg nå å utfordre Jens Stoltenberg i håndbak.

– *Kan du slå ham?*

– Ja, hvis han tør å stille opp.

MARTE WEXELSEN GOKSØYR

Skuespiller og foredragsholder. Hun har også laget dokumentaren *Bare Marte*. Dokumentaren viser hvordan hun blir diskriminert fordi hun har Downs syndrom, og vakte oppsikt over hele Skandinavia. Hun er også kjent som tydelig motstander av Arbeiderpartiets forslag om gratis ultralyd til alle gravide i uke 12.

Tidligere i år hadde Goksøyr urpremiere på forestillingen *Jeg svarte på en drøm* – og debutboken *Jeg vil leve* er utkommet på Oktober.

PRISER

Livsvernprisen 2012

Bjørnsonprisen i 2011 (sammen med Ola Didrik Saugstad)

Stolthetsprisen 2012

Kilde: Wikipedia

FARLIG MED DOWNS – I DANMARK

Siden Danmark innførte screening av alle fostre, fødes det 13 prosent færre barn med Downs syndrom hvert år. Den siste dansken med Downs vil fødes rundt 2030 dersom utviklingen fortsetter.

I 2004 innførte Danmark et tilbud til alle gravide om ultralyd og blodprøve i uke 12 av svangerskapet. Tidlig ultralyd og blodprøve er velegnet til å avdekke om fosteret har Downs syndrom. Og resultatene er klare: I 2004 kom 64 barn med Downs til verden i Danmark. I 2008 var tallet redusert til en tredel – og siden har utviklingen bare fortsatt. Danske kvinner velger i stor grad abort dersom barnet viser seg å ha Downs.

Også i Norge viser statistikken at svært mange velger bort disse fostrene. Ifølge tall fra Medisinsk fødselsregister velger 85 til 90 prosent av alle som bærer på et foster med Downs, abort. Det fødes likevel flere barn med Downs i Norge enn det blir abortert, mellom 60 og 80 hvert år. Ekspertene mener det er grunn til å tro at antallet vil synke dramatisk dersom alle gravide får tilbud om tidlig ultralyd, og ikke bare kvinner over 38 år, slik tilfellet er i dag.

Nei til sortering og utrydding

Facebook-aksjonen Nei til sortering har satt fokus på spørsmålet om innføring av tidlig ultralyd til alle gravide i uke 12. De som er for slik screening, framstiller det som et helsetiltak og et spørsmål om likestilling. Motstanderne kaller det menneskesortering.

Tekst Ann Kristin Krokan Foto Finn Ståle Felberg

Tidlig ultralyd kan blant annet avdekke diagnoser som Downs syndrom og kortvoksthets. Når man i dag ønsker å jakte på fostre med funksjonsnedsettelse, argumenterer man ikke med rasehygiene-teorier. Men det handler fortsatt om hard valuta. Om menneskers verdi omsatt i kroner og øre, sier Toril Heggen Munk, nestleder i Norges Handikapforbund, NHF. I 2011 fremmet Arbeiderpartiet forslag om tidlig ultralyd til alle gravide i uke 12 av svangerskapet, såkalt screening. Senterpartiet er imot, så det var knyttet stor spenning til hvilket syn SVs landsstyre skulle lande på, før de i april sluttet seg til forslaget fra AP. Skuffelsen var derfor stor hos mange SV-ere, og flere – blant andre Heggen Munk – meldte seg ut av partiet i protest.

– Jeg kan ikke lenger være medlem i et parti som ikke tør å ta en skikkelig verdidebatt om dette spørsmålet, og som likevel lander på et slikt standpunkt, sier Heggen Munk til Selvsagt.

- Hva mener du mangler i debatten?
– Det ser for meg ut til at de fleste av dem som støtter forslaget, tror at

dette handler om kvinners rett til å bestemme over sin egen kropp. De gamle argumentene som ble brukt i abortkampen på 70-tallet, dukker opp igjen. Men det er ikke det dette handler om. Jeg er også for selvbestemt abort, og for at kvinner skal ha rett til å bestemme selv om og når vi vil bli mødre. Men har vi først bestemt oss for å gå igjennom et svangerskap og føde et barn, betyr ikke det at vi automatisk skal ha rett til å bestemme hva slags barn vi vil ha. Ingen politiker tør hevde at vi bør ha rett til abort hvis fosteret har et annet kjønn enn det vi ønsker oss.

- Argumentene for tidlig ultralyd handler om at det er vanskelig å få et barn som vil kreve mye ressurser, både fra familien og samfunnet? Og om at barnet vil lide?
– Ingen barn blir født med garanti mot lidelse. Og man kan ikke uten videre forutsi i fosterlivet om et barn vil bli ressurskrevende. De mest kostnads-krevende av oss kunne ikke vært luket ut med tidlig ultralyd, det er nok å nevne han som er opphav til Utøya-rettssaken. De vanskeligste livene kan heller ikke kartlegges med slik screening. Ingen kan dessuten måle verdien på et annet menneskes liv, og er det nå

så sikkert at de lykkeligste er de som er innenfor «normaliteten»?

- Tilhengerne av tidlig ultralyd hevder at støtteordningene til familier med funksjonshemmede barn er for dårlige?

– Vi har gode lovverk og gode støtteordninger, og vi har god økonomi. Systemene våre er gode, men forvaltningen av dem er dårlig. Dette handler mye mer om holdninger enn om penger. For få år siden var det politisk ukorrekt å sortere mennesker. Nå er det andre strømninger, slik vi ser det i for eksempel Danmark. Der er støtteordningene blitt så dårlige at det nå faktisk er et økonomisk spørsmål for den enkelte familie om de har råd til å bære fram et funksjonshemmet barn eller ikke. Det har igjen ført til at 90 prosent av fosterne med Downs syndrom blir abortert bort, og 87 prosent av de kortvokste. I Norge ser vi en jevn økning av grumsete holdninger til funksjonshemmedes menneskerett på Internett. Der tør folk å si rett ut hva de mener, og økonomiargumentasjonen står sterkt, avslutter Heggen Munk.

Følg debatten på Facebook-siden Nei til sortering.no.

FAKTA

Det er ikke vanskelig for gravide å få tilgang til tidlig ultralyd i det offentlige helsevesenet i dag. Risi-kogrupper, som gravide over 38 år, gis allerede tilbud om tidlig ultralyd. I lovverket kan øvrige gravide få henvisning til tidlig ultralyd fra fastlege ved for eksempel blødninger eller uro hos den gravide. Faginstansene helsemyndighetene innhenter råd hos, er entydige på at tidlig ultralyd som tilbud til alle gravide ikke vil gi økt helsegevinst, verken for mor eller barn.

Etter vår mening ville det være en stor fordel om tilstander som Downs syndrom og Huntingtons sykdom kunne utryddes helt. Dette gjelder også andre medfødte defekter.

Legeforeningens råd for legeetikk i 1991

Dette åket bærer også du: En person med en arvelig sykdom koster fram til sitt 60. leveår i gjennomsnitt 50 000 RM.

Tekst fra en tysk propagandaplakat i 1939

– Ingen barn blir født med garanti mot lidelse, sier Torill Heggen Munk.

ELEVER MED PRISLAPP

«Særlig kostnadskrevende brukere» er betegnelsen på funksjonshemmede med et stort assistansebehov. Oslos skolebudsjett tildelte eksemplis i 2005 «ekstra ressurser for å kompensere for anslåtte merutgifter». Slik ble elevene priset (i kroner):

UTVIKLINGSHEMMET:
217 000
AUTISME:
426 000
MULTIFUNKSJONSHEMMET:
292 050
ATFERDSVANSKER:
227 450
SPRÅKVANSKER:
161 900

TROSSET TRYGDERÅD

Geir Faremo hadde utdanning, en god jobb og var godt likt og anerkjent av kollegene. Så ble han rullestolbruker - og hadde fremdeles god jobb og stor anerkjennelse.

Tekst Helge Olav Haneseth Ramstad **Foto** Finn Ståle Felberg og Odd Melhus

“ Om man får en funksjonsnedsettelse, er det fremdeles mange jobber man fint kan håndtere.

Gjør alt du greier selv, uten å blande inn NAV eller leger!

Helle-Viv Magnerud

– Mange tror ikke vi kan utføre et arbeid, sier Helle-Viv Magnerud, som har vært yrkesaktiv siden hun var 22.

Si ifra om at du vil tilbake i jobb, helst fra første møte med fagpersoner i rehabiliteringen eller hos NAV! Det er rådet Geir Faremo gir alle som får en funksjonsnedsettelse.

Etter tre år i bedriften hadde Geir Faremo stillingen som prosjektleder. Så ble han avhengig av rullestol. Oppmerksomheten hans var hele tida rettet mot å komme tilbake på jobb, både mens han var på Ullevål sykehus og under rehabiliteringen. Han opplevde imidlertid at de som jobbet på Sunnaas, hadde motsatt holdning.

– Signalene jeg fikk, tolket jeg slik at det ikke var helt realistisk å tro at jeg kunne begynne å jobbe igjen. De sa at hvis jeg kom i arbeid igjen, var det selvfølgelig fint, men jeg ble anbefalt å sende søknader for å komme inn i trygdesystemet med én gang.

Vet ikke alltid best. Selv om fagpersonene gir inntrykk av å vite best, minner Geir Faremo om at det ikke alltid er slik.

– Og jeg opplevde motstridende signaler, ved at de i noen møter presenterte hjelpemidler for både hjemmet og arbeidshverdagen, og

i andre møter oppfordret meg til å søke trygdeytelser.

– For mange oppleves forandringene i livet så dramatiske etter en skade at de den første tida bare kan forholde seg til et begrenset antall utfordringer. Da må vi som helsepersonell forsøke å «løfte en del problemer fra skuldrene» til folk, og i den situasjonen er det kanskje hensiktsmessig å foreslå at planer om arbeid eller studier blir noe vi kommer tilbake til senere.

Slik forklarer klinikkoverlege Thomas Glott ved Sunnaas sykehus hvorfor de snakker lite om disse temaene i rehabiliteringen.

– Når folk kommer tilbake for kontroll og oppfølging, er det annerledes. Da er det viktig at vi løfter frem studier eller arbeidsplaner på en god måte, fortsetter han.

Det mener Faremo er en dårlig idé. – Innen den tid har man kanskje allerede mistet jobben og avbrutt studiene. Og man har kanskje allerede blitt så vant til å tenke på seg selv som en hjelpeløs pasient, at man helt har mistet håpet om å få eller fortsette en yrkesaktiv tilværelse, innvender han.

Arbeidsgiveren til Geir Faremo var fornøyd med ham og ønsket ham til-

bake. Han begynte i en deltidsstilling etter rehabiliteringen og trappet gradvis opp til full stilling.

– Om man får en funksjonsnedsettelse, er det fremdeles mange jobber man fint kan håndtere, minner han om.

Så selv om det kan være relevant å orientere om NAV-systemet og trygdeytelser til dem som er under rehabilitering, synes Geir Faremo at fagpersonene han snakket med, heller kunne lagt innsatsen i å få ham i jobb.

Stol på deg selv! – Mange funksjonshemmede opplever som Faremo manglende tiltro til at vi kan utføre et arbeid og ha en jobb, sier Helle-Viv Magnerud. Hun er rullestolbruker og jobber som dokumentkontrollerer og svært engasjert i funksjonshemmedes jobbmuligheter. 47-åringen har selv vært yrkesaktiv fra hun var 22.

– Gjør alt du greier selv, uten å blande inn NAV eller leger! Den letteste løsningen for dem ser ut til å være å signere trygdepapirer, sier hun.

Overfor bydelen sin har Magnerud lagt frem et samfunnsregnskap som viser hvor lønnsomt det er for samfunnet at hun har borgerstyrt personlig assistanse og dermed kan komme seg på jobb fremfor å gå hjemme med trygd.

FAKTA 78 000

78 000 funksjonshemmede uten arbeid ønsker seg jobb. Andelen har vært stabil de siste tre årene. Av 312 000 ikke-sysselsatte funksjonshemmede oppgir om lag 78 000, eller 25 prosent, at de ønsker arbeid, viser tall for 2. kvartal 2011 fra Statistisk sentralbyrå. Blant funksjonshemmede i alderen 15-66 år var 42 prosent sysselsatt. Til sammenligning var andelen sysselsatte i hele befolkningen på 74 prosent. Blant funksjonshemmede menn i alderen 40 til 60 år går utviklingen i feil retning; I denne gruppa sank andelen sysselsatte fra 2010 til 2011 med hele 8 prosentpoeng.

DROPPER AKTIVITETSPLIKTEN

Svært få bedrifter overholder aktivitets- og rapporteringsplikten. Det viser en ny rapport fra forskningsstiftelsen Fafo.

Loven slår fast at alle offentlige virksomheter og private bedrifter med mer enn 50 ansatte skal ha konkrete tiltak for å få flere funksjonshemmede i arbeid. De har også plikt til å rapportere om hva de har gjort. Men aktivitets- og rapporteringsplikten er foreløpig en sovende plikt, viser en Fafo-rapport der man blant annet har analysert årsrapportene fra 30 virksomheter i offentlig og privat sektor.

– Det er svært få som kan sies å oppfylle aktivitets- og rapporteringsplikten, sier Fafo-forsker Hilde Haualand, som sammen med Inger Lise Skog Hansen står bak rapporten.

Lite likestillingsarbeid. Fafo-rapporten viser at det gjøres mye god tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne, men det er smått med aktivt likestillingsarbeid

på dette området.

– Samtlige bedrifter vi intervjuet hadde ansatte med nedsatt funksjonsevne, og det var ikke noe stort problem å tilrettelegge for dem. Det gjøres mye bra i bedriftene, men de tolker ikke dette inn i en likestillingsdiskurs. Retorikken rundt syssetting av funksjonshemmede må endres slik at den treffer arbeidsgiverne. De må se at det de gjør, også har betydning i et likestillingsperspektiv, sier Haualand.

Ikke bevisst. – Mange assosierer nedsatt funksjonsevne med nedsatt arbeidsevne. Videre behandles det gjerne som et individuelt tilretteleggingsbehov og helseproblem, ikke som likestilling. Det er viktig at likestillingsperspektivet blir kommunisert tydeligere slik at arbeidsgiverne blir mer bevisste, sier Haualand.

LOVEN KREVER INNSATS

Loven pålegger arbeidsgivere ikke bare å unngå å diskriminere, men også å jobbe aktivt for likestilling. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven inneholder blant annet en bestemmelse om aktivitetsplikt, som klart sier at arbeidsgivere skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Man er altså pålagt å ha en bevisst strategi, et mål for arbeidet og at noen skal være ansvarlig for tiltakene. Aktivitetsplikten sier at arbeidsgivere skal undersøke om det de gjør, eller har planer om å gjøre, får andre virkninger for funksjonshemmede enn for andre.

Disse arbeidsgiverne er omfattet av aktivitetsplikten:
» Alle offentlige arbeidsgivere – små og store
» Private arbeidsgivere med mer enn 50 ansatte
» Arbeidslivets organisasjoner
Les mer på Likestillings- og diskrimineringsombudet www.ldo.no

VIL ARBEIDSGIVERNE HA FUNKSJONSHEMMEDE?

Har arbeidsgivere i Norge en bevisst holdning til å ansette funksjonshemmede? Gjør de noe for å få det til? Vi har sjekket med tre kommuner samt Posten og NSB.
Av Sonja Evang

NSB

- Har ingen særskilte tiltak

- **Jeg vil ikke si** at vi har noen særskilte tiltak for å ansette funksjonshemmede. Det viktigste for oss er at vi ikke diskriminerer i en ansettelsesprosess, sier Ståle Rooth, HR-direktør i NSB.

- Vi vurderer søkere ut fra hvem som er best kvalifisert. Vi utelukker ingen. Vi behandler funksjonshemmede på lik linje med alle andre søkere - og er opptatt av mangfold når det gjelder alder, kjønn, etnisitet og funksjonsevne. Denne mangfoldskulturen gjenomsyres i hele organisasjonen, enten det dreier seg om tog, buss eller eiendomsvirksomhet.

SELVSAGTS KOMMENTAR: NSB ønsker mangfold, men overser aktivitetsplikten.

RÆLINGEN KOMMUNE

- Ingen spesiell strategi

Rælingen kommune forsøker ikke bevisst å rekruttere funksjonshemmede.

- Vi kaller kvalifiserte søkere til ledige stillinger inn til intervju, uavhengig om de har en funksjonsnedsettelse eller ikke. Rælingen kommune har for øvrig en rekke ansatte som har en delvis uførhetsgrad av ulike årsaker, sier Bjørn Ivar Rindal, organisasjonssjef i organisasjonsenheten i Rælingen kommune.

SELVSAGTS KOMMENTAR: Rælingen kommune blander nedsatt arbeidsevne og nedsatt funksjonsevne.

SKIEN KOMMUNE

- Lager strategi for mangfold

Skien kommune skal i disse dager lage en rekrutteringsstrategi hvor mangfold i et utvidet perspektiv vil være et viktig tema. Det forteller kommunalsjef HR, Ketil Mjøen.

- Ved rekruttering har vi fokus på kvalifikasjoner. Deres kandidater har funksjonsnedsettelse som må tas hensyn til, blir dette ivaretatt i det enkelte tilfelle.

I den arbeidsgiverpolitiske plattformen for Skien kommune står det blant annet: «Målet er å oppnå full likestilling for alle, uavhengig av livsfase, kjønn, etnisk tilhørighet eller funksjonshemming. Dette fordrer at vi aksepterer forskjeller mellom individer og grupper av individer, og tar høyde for særegne behov og praksiser. Når arbeidssituasjonen tillater det, vil kommunen legge til rette for at eldre, yrkeshemmede, foreldre med små barn og andre som ikke ønsker eller kan arbeide i full stilling, får en tilfredsstillende ordning.»

SELVSAGTS KOMMENTAR: Skien kommune går ut fra at funksjonshemmede har særegne behov, og forveksler nedsatt funksjonsevne med nedsatt arbeidsevne.

POSTEN

- Mangfold = etnisk mangfold

Selvsagt tror at Posten er representativ når de går rett i etnisitetsfella og tror vi spør om hvordan de rekrutterer personer med innvandrerbakgrunn, når vi stiller følgende spørsmål på e-post:

«Vi vil gjerne intervju noen bedrifter som faktisk har et aktivt og bevisst forhold til å ansette funksjonshemmede. Stemmer det at Posten jobber aktivt for inkludering - og hvem kan jeg eventuelt intervju om dette?»

Her er Postens første respons:

«Posten er en flerkulturell bedrift med mellom 70-80 nasjonaliteter, og vi har et uttalt mål om å øke antallet medarbeidere med innvandrerbakgrunn innenfor stab og lederstillinger. [...] I Per i dag har Posten i underkant av 40 ledere med innvandrerbakgrunn. [...] Konsernet har mål om å ha 7,5 prosent med innvandrerbakgrunn i stillinger i stab og ledelse innen utgangen av 2015. [...] Konsernet er erklært «rasismefri sone» [...] som forplikter Posten til å ta alle henvendelser om rasisme på alvor, og til å jobbe aktivt mot rasisme.

Posten iverksetter i løpet av våren et pilotprosjekt av sykefraværsoppfølging i tverrkulturelt perspektiv ved Østlandsterminalen, ledere vil få opplæring av NAV i kulturforståelse og dialog.»

Da Magasinet Selvsagt i en ny mail preserte nok en gang at vi er opptatt av inkludering av funksjonshemmede, ble svaret ganske kort:

«Vi har ikke egne tiltak rettet ift. integrering av personer med funksjonsnedsettelse, men det gjennomføres tiltak lokalt også på dette området. Sentralt ivaretas arbeidet med dette i IA-avtalen.»

OSLO KOMMUNE

- Har egen handlingsplan

- **Bystyret i Oslo** vedtok høsten 2009 Handlingsplan for mennesker med funksjonsnedsettelse, hvor ett av innsatsområdene er arbeid og sysselsetting. forteller finansbyråd Kristin Vinje.

- Kommunen skal sikre at virksomheten innkaller minst én kvalifisert søker med nedsatt funksjonsevne, så sant det er noen slike søkere, til ansettelsesintervju ved utlysning av nye stillinger. Oslo kommune skal også arbeide for at virksomhetene oppfordrer mennesker med nedsatt funksjonsevne til å søke stillinger der det er mulig, sier Vinje.

Som følge av vedtaket i bystyret er teksten i fellesannonsene på nett og papir endret til: «Arbeidsplassene i Oslo kommune skal preges av mangfold - og våre ansatte skal gjenspeile byens befolkning. Vi ønsker representasjon av kvinner og menn i alle stillinger. Personer med minoritetsbakgrunn oppfordres til å søke. Oslo kommune legger vekt på å tilrettelegge arbeidsforholdene for personer med nedsatt funksjonsevne.»

Når det gjelder oppfyllelse av aktivitets- og rapporteringsplikten, ferdigstiller Oslo kommune i disse dager en egen veileder for systematisk arbeid med mangfold og likestilling i kommunens virksomheter. Dette arbeidet omfatter også mennesker med nedsatt funksjonsevne, opplyser Vinje.

SELVSAGTS KOMMENTAR: Oslo kommune ønsker kjønnslikestilling, oppfordrer etniske minoriteter til å søke, mens de kan tilrettelegge for funksjonshemmede.

- Oslo kommune skal innkalle minst én kvalifisert søker med nedsatt funksjonsevne, så sant det er noen, sier finansbyråd Kristin Vinje.

FØRSTE SKRITT TIL NY JOBB

En stillingsannonse kan gi mange ulike signaler.
Som arbeidsgiver bør du tenke nøye over hvordan den ser ut.

Tekst Ingunn Solli Foto Thinkstock

Bildet du velger, gir mange signaler om hva slags mennesker du ser etter. Velg heller nøytrale bilder eller bilder av mennesker med ulike kjennetegn, enn å vise fram bare én type mennesker

Vis tydelig at alle grupper er velkomne som søkere, for eksempel med en innledende tekst: Bedrift X trenger bred kompetanse og erfaringsbakgrunn hos våre medarbeidere. Vi oppfordrer derfor alle som er kvalifiserte til å søke hos oss, uansett alder, kjønn, funksjonsevne, nasjonal eller etnisk bakgrunn. Vi tilpasser arbeidsplassen om du har behov for det.

Er det nødvendig å skrive at man må takle stress og høyt tempo for å kunne søke på en stilling? Hvis målet er å ansette noen som kan bidra med nye erfaringer, tanker og perspektiver, bør dette også gjenspeile seg i måten utlysingsteksten er formulert på.

Bedrift AS søker business controller

Du har: minimum 4 års høyere økonomisk utdanning og 3-5 års relevant arbeidserfaring

Du er: positiv, analytisk og nysgjerrig utadvent, serviceinnstilt og samarbeidsvillig, har god muntlig og skriftlig fremstillingsevne

Vi tilbyr: utfordrende og utviklende arbeidsoppgaver konkurransedyktige betingelser et ungt og dynamisk miljø med høyt tempo

GODTAS UNDER TVIL

Arbeidsgivere har gjennomgående en oppfatning om at funksjonshemmede automatisk har nedsatt arbeidsevne, spesielle behov og trenger særlig tilrettelegging. Her er et utvalg stattlige stillingsannonser:

HR-RÅDGIVER HOS STATSBYGG:

«Statsbygg er en inkluderende arbeidslivsbedrift (IA), og har som mål å gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres spesielt til å søke stillingen. Vi vil tilrettelegge for kandidater med spesielle behov, forutsatt at krav til kvalifikasjoner og egnethet er oppfylt.»

DIREKTØR I JUSTISDEPARTEMENTET:

«Den stattlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres derfor til å søke stillingen. Kvinner oppfordres til å søke. Det vil bli tilrettelagt for søkere med nedsatt funksjonsevne.»

STATSBYGG'S GENERELLE UTLYSINGSTEKST:

«Statsbygg er en inkluderende arbeidslivsbedrift (IA), og har som mål å gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Personer med innvandrerbakgrunn oppfordres spesielt til å søke stillingen. Vi vil tilrettelegge for kandidater med spesielle behov forutsatt at krav til kvalifikasjoner og egnethet er oppfylt.»

Velg blant Norges mest fleksible busser!

Frihet til å reise på egne vilkår

Freedom Express tilbyr reiser og busstransport med unike fleksible løsninger basert på våre kunders behov. Vi kan tilrettelegge for alle typer oppdrag med våre busser. Korte som lange, i inn og utland. La oss hjelpe Dere med planlegging av reisen, hotell booking, severdigheter, sightseeing eller bespisning på turen.

Vi kan tilby mange spennende og gjennomtenkte tekniske løsninger. Alle våre busser har gratis internett* og mulighet for utlån av Ipad som kan benyttes til multimedia opplevelser ombord. Vår største buss F1 har et fullverdig toalett på 5 m² med integrert takheis og dusjbenk.

Vi har høyt fokus på sikkerhet og vi gjennomfører årlige øvelser og kurs i brannvern, innvendig sikring i kjøretøy, førstehjelp og bruk av våre hjertestartere. Alle våre busser er 2008 modeller eller nyere med topp komfort!

Velkommen ombord!

Stor buss - 10 rullestolplasser - 38 seter

Minibuss - 3 rullestolplasser - 16 seter

Freedom Express as
PB 2474 Strømsø
3003 Drammen

post@freedomexpress.no
Tel: +47 906 66 500
Fax: +47 32 20 59 19

For bestilling og mer informasjon, se vår nettside www.freedomexpress.no

*gratis internett tilbys kun i Norge, I utlandet gjelder egne takster.

BILL MRK. FUNKSJONSHEMMEDE SØKES

Det går an å jobbe aktivt med å rekruttere funksjonshemmede. Uloba har klart det.

Tekst Helge Olav Haneseth Ramstad **Foto** Finn Ståle Felberg

Vibeke Marøy Melstrøm er daglig leder for over 5000 ansatte.

Vi har målfestet at 50 prosent av administrasjonen skal være funksjonshemmede. Nå ligger vi på 63 prosent, og det synes vi er veldig bra, sier daglig leder i Uloba, Vibeke Marøy Melstrøm.

Uloba holder til i Drammen. Brede dører, døråpnere som du aktiverer med det magnetiske adgangskortet, ledelinjer og brede korridorer – allerede før du kommer inn i kontorene, opplever du den universelle utformingen av lokalene. Arbeidsplassene legges til rette for hver enkelt ansatt, og det er også lagt godt til rette for hjemmekontor for dem med lang reisevei.

Likemannsprinsipp. Uloba er en Independent Living-organisasjon. Det innebærer et krav om at også de ansatte er i målgruppa for virksomheten, altså funksjonshemmet.

– Historisk har funksjonshemmede ofte blitt representert av andre som snakker på vegne av oss. For Uloba var det viktig å bygge opp organisasjonen med den reelle erfaringen som funksjonshemmede har, også

med å lede våre egne assistenter, forklarer Vibeke Marøy Melstrøm.

– *Krever det andre ressurser å ansette etter Ulobas mønster?*

– Ja, det skal vi ikke legge skjul på. Vi legger stor vekt på universell utforming av bygningen, arbeidsplassene og IKT-verktøyene våre. Etterhvert vil alt dette bli generelle krav, men det tar lang tid. Samtidig er det viktig at vi lar den universelle utformingen gjelde alles arbeidsverktøy, så ingen føler at de har fått spesialordninger.

Daglig leder i Uloba kaller dette en investering i verdifull arbeidskraft som mange andre arbeidsgivere overser.

Rekrutteringsbyrå. Uavhengig av Independent Living-ideologien går det an å jobbe aktivt for mer mangfoldig rekruttering, mener hun, og gir noen råd til dem som ønsker at bemanningen i deres firma skal speile befolkningen:

– Vær målrettet og tålmodig i rekrutteringsprosessen, og bruk flere kanaler enn den tradisjonelle stillingsannonse i avisa, sier hun.
– Oppfordre spesifikke grupper til

I Uloba tas universell utforming på alvor, her med ledelister og kontraster for synshemmede.

å søke. Mange funksjonshemmede er godt kvalifiserte, men nøler med å skrive i en jobbsøknad at de tilhører denne gruppen. Om funksjonshemmede oppfordres til å søke, forsvinner dette hinderet. Dette er den samme strategien man bruker både i forhold til kjønn og etnisitet, for eksempel. Bruk rekrutteringsbyrå, men lag en tydelig kravspesifikasjon. Gjennom research og kontakt med organisasjoner og arbeidsgivere kan de finne frem til funksjonshemmede med de riktige kvalifikasjonene for jobben, sier Melstrøm.

Skjult kompetanse. Seniorrådgiver Per Barthel i Uloba innrømmer at rekruttering ikke er det letteste de gjør. Han har tidligere jobbet som avdelingsleder for serviceavdelingen og rekrutterte da flere av dem som jobber i Ulobas administrasjon. Barthel annonserte i fagblader og gikk blant annet på hjelpemiddelmesser hvor han regnet med å finne funksjonshemmede som kunne være aktuelle for ansettelse.

Kompetanse er viktig, mener Per Barthel, men han tenker ikke bare

på den formelle kompetansen.

– Mange funksjonshemmede har stor kompetanse, men mangler arbeidserfaring. Det er mange som sitter på skjult kompetanse, og den er det vanskelig å få tak i, men viktig for oss å få kunnskap om. Noen kan være gode til å bruke ulike dataprogrammer, og noen kan ha god teknisk kunnskap som er nyttig i driften av et bygg. Og hvis de får jobb med ordentlig lønn, øker også kompetansen deres ved at de blir del av et arbeidsmiljø.
– *Hva får en bedrift igjen for å ansette funksjonshemmede?*

– Mangfold i staben, svarer Per Barthel kontant, og forklarer hvordan ansatte med og uten funksjonsnedsettelse kan utfylle og lære av hverandre. – Da bidrar alle med det de kan, og det gir en god følelse.

For Uloba er det viktig å være et sannhetsvitne om at det faktisk er mulig å bygge opp en stab med høy andel funksjonshemmede.

– Ved å vise at funksjonshemmede kan være i arbeid akkurat som andre, gir vi et viktig bidrag til samfunnet og er et eksempel for andre virksomheter, sier Vibeke Marøy Melstrøm.

Seniorrådgiver Per Barthel jobber med rekruttering av funksjonshemmede.

Tekst Ann Kristin Krokan
Illustrasjon Lars Fiske

Oss er en frelser født!

For å bli hørt i Tabloid-Norge, enten en vil selge plater eller kjemper for likestilling, er det spektakulære opptredener på underholdnings-TV som gjelder. En må «by på seg selv»!

Det å kle av seg og «vise hud» hjelper alltid om en vil ha oppmerksomhet, enten det som er under klærne er ungt og fast lammekjøtt eller arr etter amputerte pupper og andre lemmer. Puppeaksjon foran Stortinget eller tindebestigning med Lars Monsen – det berører oss, vi er enkle sjeler.

Tre av de store organisasjonene våre, Norges Handikapforbund, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Norsk forening for utviklingshemmede, har alene omtrent 360 000 medlemmer og la-a-ang fartstid. Her er det samlet mye kunnskap og erfaring om hva som må til for at vi funksjonshemmede skal kunne delta fullt ut i samfunnet. Det arbeides hardt for å nå fram i mediene, og det drives et intenst arbeid overfor de politiske miljøene for å bli hørt. Et slitsomt men meningsfylt arbeid, der en legger stein på stein, år etter år etter år, der delmål er store seiere.

Derfor bekymrer det oss når våre fremste politikere viser seg å være akkurat like enkle som folk flest. Vi vil jo ikke at de skal være «som alle andre»! Vi vil ikke at skipperen på skuta skal være like kunnskapsløs og lett å forlede som andre! Piloten, skipperen, sjefen – og resten av mannskapet – skal jo nettopp vite mer, være klokere og manøvrere bedre!

Men hva skjedde etter at Lars Monsen hadde vært på sin grenseløse toptur med en gruppe funksjonshemmede?

NAV mente at Birgit Skarstein, avhengig av rullestol i halvannet år, ikke

ville trenge mer utdanning, og at hun like godt kunne «melde seg ufør». Ikke noe nytt fra NAV dette, men det fikk arbeids- og inkluderingsminister Hanne Bjurstrøm til å ta med seg ferske og uerfarne Skarstein i stedet for en erfaren representant fra våre interessepolitiske organisasjoner da hun skulle besøke arbeidsgiverorganisasjonen Spekters medlemskonferanse, for å diskutere regjeringens jobbstrategi for funksjonshemmede.

Jonas Gahr Støre ble også medieblendet, og ville gjerne møte Skarstein. Hun kunne fortelle utenriksministeren at integrering og deltakelse i samfunnet er viktig, og at «det finnes mange historier om funksjonshemmede som kommer i jobb – og som plutselig ikke føler seg funksjonshemmede lenger.» Gahr Støre syntes at dette var spennende tanker:

«Jeg har hørt lignende historier om eldre som deltar i kulturaktiviteter i regi av Den kulturelle spaserstokken. Deltakerne blir noen ganger så oppglødde at de rett og slett glemmer at de er skrøpelige. Det hender rullatorer blir stående gjenglemt etter aktivitetene.»

Om dette er kunnskapsnivået hos våre fremste politikere når det gjelder funksjonshemmedes situasjon i samfunnet generelt og i arbeidslivet spesielt, stoler jeg ikke lenger på mannskapet.

Men det stoppet ikke der. Kvelden for siste episode av Ingen grenser ringte piloten selv til Skarstein: «Det var Jens Stoltenberg som ringte, ja. Han oppmuntret og sa det var et spennende og godt program. Mer vil jeg helst ikke si», sa Skarstein etterpå.

Når har statsministeren ringt til organisasjonene våre for å spørre hvordan han skal lese kartet eller sette kursen for å lande problemet med funksjonshemmede som stenges ute fra arbeidsmarkedet, boligmarkedet og kollektivtransporten, for å nevne noe? Men det stoppet ikke der. Nå har kronprinsessen nedsett et utvalg med unge ledere hun vil samarbeide med og lære av. Vi vet ikke om det å ake seg på rumpa opp til toppen av Snøhetta gir gode lederegenskaper, men Ingen grenser-Skarstein er med i utvalget.

Men det stoppet ikke der, heller. Den norske kirke lot seg også beruse av at funksjonshemmede viste seg å være «akkurat som oss andre», slik mange uttrykte det i debatten på aftenposten.no.

«Lars Monsen er litt radikal i måten han møter menneske på. Difor minner han meg om Jesus, som også på si tid var radikal», sa prest Idun Strøm Sefland. Hun mente at Monsen ser mennesker med et annet blikk enn de fleste, og at han minner henne om Jesus: «Lars Monsen ser at folk kan. Han ser heile mennesket og tek folk ut av den båsen dei er sett i.»

Så da har vi funksjonshemmede fått vår frelser. Monsen, kan du ta over? Vi er mange hundre tusen slitne, oppgitte, desillusjonerte funksjonshemmede som gjerne vil si fra oss de meningsløse politiske vervene våre, og si opp de innflytelsesløse jobbene våre. Vi er utmattet av å stange hodet i vegger, av å hamre på stengte dører, av å tale for døve ører. Ta over, Monsen! Frels oss fra enfoldet!

“Puppeaksjon foran Stortinget eller tindebestigning med Lars Monsen – det berører oss, vi er enkle sjeler.”

“Om dette er kunnskapsnivået hos våre fremste politikere, når det gjelder funksjonshemmedes situasjon i samfunnet generelt og i arbeidslivet spesielt, da stoler jeg ikke lenger på mannskapet.”

Funksjonshemmede rammes av dårlige tider

Funksjonshemmede rammes hardt av finanskrisen i Europa, med kutt i tilbud og innskrenking av muligheter. Institusjonsplass er fremdeles det vanligste «tilbudet» til funksjonshemmede i Europa. Brudd på menneskerettighetene, konkluderer FN.

Tekst Ingvild Hancke Øgstad **Foto** Helge Olav Haneseth Ramstad

Kan det være slik at funksjonshemmede rammes så hardt fordi de ofte ikke er i stand til å protestere like høyt som andre, spør Jamie Bolling, administrerende direktør i European Network on Independent Living (ENIL).

Funksjonshemmede er Europas største minoritet og allerede blant verdensdelens fattigste og mest ekskluderte og diskriminerte. Særlig er tilgang til boliger, studier og jobb stor mangelvare. I mange land bygges det institusjoner i høyt tempo, og mulighetene for personlig assistanse eller andre «nærmiljøtilbud» har blitt strammet inn, noe som gjør det umulig å leve et aktivt liv.

– Nå må det handles, hvis vi ikke vil ende opp der vi var for 30 år siden, og alt vi har opparbeidet disse årene, vil bli tatt fra oss, advarer Bolling, som sverger at hun ikke vil gi seg uten kamp.

I mange land har reglene for hvem som kan få personlig assistanse blitt strammet inn, eller det har blitt dyrere å ha assistanse, eller løfter om innføring av personlig assistanse til fordel for institusjoner har ikke blitt innfridd med begrunnelsen om de dårlige tidene.

– Det er en skremmende utvikling vi ser over hele Europa nå. I stedet for å se personlig assistanse som en investering i samfunnet, kutter mange land i tilbudet. Det gjør at mange ikke kan leve et aktivt liv med studier og jobb. På sikt får dette også en veldig negativ effekt på samfunnet og den økonomiske utviklingen, sier Vibeke Marøy Melstrøm, daglig leder i Uloba

Freedom Drive 2011: Hvert annet år møtes funksjonshemmede fra hele Europa i Strasbourg, for å marsjere mot EU-parlamentet. Etter felles forberedelser deltar vi i møter med forskjellige parlamentsmedlemmer.

Europa må gå bort fra et system med omsorg i institusjoner og over til personlig assistanse, så folk kan fortsette å bo i nærmiljøet sitt. Det vil bidra til at funksjonshemmede vil kunne leve og bidra til samfunnet.

FN-rapporten «Glemte europeere, glemte rettigheter»

Institusjonsbygging i strid med menneskerettighetene

Over hele Europa forsetter derimot en stadig bygging av institusjoner, stikk i strid med gjentatte løfter fra EU.

Ifølge FN-rapporten «Glemte europeere, glemte rettigheter» er funksjonshemmede fremdeles institusjonalisert over hele Europa. Nå må europeiske land oppfylle sine forpliktelser i henhold til menneskerettighetene og avinstitusjonalisere Europa, konkluderer rapporten.

– Å flytte mennesker på institusjon er fremdeles samfunnets vanligste løsning både for funksjonshemmede, fattige og barn som er uten fungerende foreldre, sier Jan Jařab fra FNs kontor for menneskerettigheter i Europa.

Europa må gå bort fra et system med omsorg i institusjoner og over til personlig assistanse, så folk kan fortsette å bo i nærmiljøet sitt. Det vil bidra til at funksjonshemmede vil kunne leve og bidra til samfunnet, anbefaler FN i rapporten.

– EU må gjennomføre en rask og fullstendig implementering av FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter i alle land i unionen. La Europa på den måten bli rollemodell og vise at konvensjonen er mer enn bare ord, oppfordret ENILs Peter Lambrechts EUs parlamentarikere under en åpen høring om funksjonshemmedes rettigheter og finanskrisen.

HØRING I EU-PARLAMENTET

Funksjonshemmede europeere som ikke vil ta kostnaden for finanskrisa, møtte til høring i EU-parlamentet i februar i år.

Tekst og foto Helge Olav Haneseth Ramstad

– **Vi har ikke sett** det verste ennå, sa Simona Giarratano fra European Disability Forum og beskrev finanskrisa som en sosial krise, da hun satt i panelet for EU-høringen 9. februar.

Drøyt 80 funksjonshemmede og assistenter hadde samlet seg i EU-parlamentet for å belyse hvordan den europeiske finanskrisa truer funksjonshemmedes rettigheter. Flere ga eksempler fra sitt hjemland:

Bulgaria betaler så lave assistentlønninger at det er vanskelig å få andre enn familiemedlemmer til å gjøre jobben. Samtidig driver staten fortsatt institusjonalisering med EU-midler som skal bedre forholdene for funksjonshemmede.

I Irland har mange blitt fratatt sin personlige assistanse og kommer seg ikke ut av hjemmet sitt. Irland har 22 Independent Living-sentere, hvorav 19 er drevet gjennom sysselsettningstiltak. I år er

budsjettet til disse sysselsettningstiltakene redusert til en tredjedel.

I Belgia er støtten til personlig assistanse satt på vent for 5 000 funksjonshemmede.

Konklusjonen på høringen var at funksjonshemmede må motarbeide at rettigheter vi har kjempet for, fortsatt blir svekket gjennom nasjonale spareplaner. For å stå sterkere i kampen må vi både lære de politiske prosessene bedre å kjenne der vi bor, for lettere å påvirke politikken, og danne sterkere grupperinger mellom landene i Europa. ENIL vil selv jobbe med å danne en arbeidsgruppe, men oppfordret også til dannelsen av nasjonale og regionale arbeidsgrupper for å påvirke politiske prosesser.

For først og fremst var dette en høring som funksjonshemmede selv tok del i og hørte på. EU-politikerne var i sterkt mindretall.

INTEGRERES TIL ENSOMHET

Vi er ikke dårligere sammen enn hver for oss! Dette sier Hilde Haualand, sosialantropolog, forsker og døv. Funksjonshemmedes rolle og plass i samfunnet opptar henne, og ikke minst funksjonshemmedes syn på seg selv.

Tekst Ann Kristin Krokan **Foto** Finn Ståle Felberg

“Diskriminering og utestenging er noe alle funksjonshemmede har felles, men må vi klemme hverandre inn i samme løsning? Må det være slik at «one size fits all»?

Haualand jobber ved Fafo, Institutt for arbeidsliv og velferdsforskning. Hun er 40 år, döv, har samboer og to store barn, og sluttet nylig etter åtte år i Statens råd for funksjonshemmede. Hun har nettopp levert doktoravhandlingen sin, og skal etter planen – antakelig som den første døv i Norge – disputere i løpet av de neste månedene.

– Hva er riktig begrepsbruk om din gruppe? Er du döv eller hørselshemmet? Det finnes en organisasjon for hvert av begrepene?
– Dette er et identitetsspørsmål. Det avgjørende er hvordan man oppfatter seg selv. Noen har en identitet som döv, andre ikke, fastslår Haualand.
– Er døv en egen minoritet?
– Jeg har inntrykk av at mange døv – til forskjell fra andre grupper av funksjonshemmede – i stor grad identifiserer seg ut fra funksjonsnedsettelsen sin? At det å definere seg som döv også handler om å tilhøre en kulturell minoritet?

– Døve utgjør både en kulturell og ikke minst en språklig minoritet. Språk er essensielt. Jeg kan snakke relativt greit med deg nå på tomannshånd, ved hjelp av litt hørsel og mye munnavlesning, og jeg kan uttrykke meg ganske bra med talespråk. Men jeg har ingen muligheter til å henge med i en talespråklig samtale mellom flere. Derfor kan døv bare kommunisere uanstrengt med andre som også snakker tegnspråk. Fra utsiden kan det virke som om døv bare vil være sammen med andre døv, og dette kan virke rart.

Men tilgangen til et språk og uanstrengt kommunikasjon tror jeg er den viktigste årsaken.

– Hva da med nedleggelsen av de fleste døveskolene, som vi skriver om i denne utgaven av Selvsagt? Jeg vet at døv kjemper mot dette, men vi vil da ha integrering i skolen? Vil ikke døv også det?

– En döv elev som begynner på en vanlig skole i første klasse, lærer ikke å omgås jevnaldrende på en naturlig måte. Samtale med læreren og med de andre ungene går ofte via en voksen tolk, så det blir sjelden spontant og naturlig. Når disse barna kommer i ungdomsårene, kommer mange av dem til de døveskolene som er igjen. Da har de gjerne manglende trening i å omgås jevnaldrende. De kan være flinke til å kommunisere med voksne, men de sosiale antennene deres er underutviklet.

Døv fikk for øvrig ingen støtte fra de andre gruppene av funksjonshemmede da døveskolene skulle legges ned ...

– Det har vel å gjøre med at andre funksjonshemmede har kjempet imot spesialskoler for sine grupper?

– Når vi holder så sterkt på døvidentiteten, handler det om en lang historie. Døv ble – som andre funksjonshemmede – utsatt for ekskludering, men vi hadde et språklig og sosialt fellesskap, og mange hadde dessuten muligheter til å få utdanning og jobb gjennom disse skolene. Det bidro til at døv på noen områder har vært mindre utestengt enn andre funksjonshemmede. Døv var også blant de første funksjonshemmede som organiserte seg, på slutten av 1800-tallet, med egne sykekasser,

opplysningsvirksomhet og forsamlingslokaler. Den første døveskolen i Norge ble etablert i 1825, og norsk tegnspråket ble for alvor utviklet og tatt i bruk i årene etter dette. Tegnspråket ble for øvrig forsøkt forbudt på døveskolene fra slutten av 1800-tallet helt til rundt 1980.

Normaliseringstvangen

– Det virker helt ulogisk at man ville forby tegnspråk på døveskolene? Hva var årsaken?

– Skoleledelsene oppfattet tegnspråket som unormalt. Normaliseringstanken ved spesialskolene kan sammenlignes med at samiske barn hadde forbud mot å snakke samisk på skolen. «Fornorsking» var en variant av «normalisering», som mange funksjonshemmede har møtt krav om.

– Et av målene med rehabilitering er fortsatt at funksjonshemmede skal bli mest mulig «normal»?

– Normaliseringspresset lever i beste velgående, for eksempel når foreldre blir anbefalt av leger å velge bort tegnspråk i opptreningen av sine døv barn som har fått cochlea-implantat. Selv om legene sier at dette ikke handler om å utrydde tegnspråk, er det nettopp det som skjer. Tegnspråk er ikke et individuelt kommunikasjonsmiddel, men et språk. Å frarøve barn muligheten til å lære dette språket, blir dermed et grep for å utrydde det.

Dette er en parallell til diskusjonen om generell ultralyd fra 12. svangerskapsuke. Det argumenteres med bedre folkehelse, og at man vil gjøre det lettere for vordende foreldre, men i praksis betyr det å utrydde det som er annerledes.

“Det kan skyldes at vi er påført et normaliseringstankegods fra samfunnet: «Bli som oss, ellers er du ikke god nok.»

Bra alene - dårlige sammen?

– Kan det ikke bidra til å opprettholde ideene om annerledeshet når døv insisterer på å bevare spesialskolene?

– Hva er så galt med at noen funksjonshemmede får mulighet til å gå på skole sammen med andre funksjonshemmede? Sammen med noen man faktisk kan kommunisere med – og derfor ikke er funksjonshemmet sammen med? Diskriminering og utestenging er noe alle funksjonshemmede har felles, men må vi klemme hverandre inn i samme løsning? Må det være slik at «one size fits all»?

– Vi vet at integrering i «normalskolen» har ført til dårligere opplæring og mye ensomhet for mange funksjonshemmede barn, men vi må jo begynne et sted, hvis vi vil fjerne skillene mellom «normal» og «annerledes»?
– Kan det ligge en nedvurdering av funksjonshemmede som gruppe bak den ensidige integreringstanken? Vi er jo ikke dårligere sammen enn hver for oss!

Det virker som vi mener at en skole der det er mange funksjonshemmede elever, er en dårlig skole. Hvorfor er det slik? Er vi sikre på at det er verdt prisen å integreres uansett? Er inkluderingsidealet så bra som vi tror? Kan vi ha flere løsninger?

– Mener du at når mange funksjonshemmede ikke liker å opptre som gruppe, så handler det egentlig om at vi skammer oss – over oss selv, og over hverandre? Skammer oss over hvem vi er?

– Kanskje. Det kan skyldes at vi er påført et normaliseringstankegods fra samfunnet: «Bli som oss, ellers er du ikke god nok.»

«Deaf gain»

– De fleste funksjonshemmede ønsker ikke at vi skal være en minoritet helt på utsiden av fellesskapet, i egne lukkede samfunn?

– Nei, det er ikke det jeg mener. Jeg snakker om stolthet og det å ta vare på sin særegenhet. Og om valgfrihet – på den måten at man skal kunne velge inkludering, integrering og egne løsninger, alt etter behov og livssituasjon, og at ingen løsninger må være gitt én gang for alle.

Det eksisterer et begrep som heter «Deaf gain», altså fordelene for samfunnet med at døvhet finnes. Kunnskapene om tegnspråk har for eksempel vært viktige for forståelsen av språk generelt, og det er ikke å ta for hardt i når det hevdes at både telefonen og internett er følger av døvhet.

Med andre ord, alle tjener på at døv finnes, så vi har vår berettigede plass i samfunnet. Men av den grunn behøver vi jo ikke gi avkall på vår særegenhet. Tvert imot kan det gi rom for å være stolt av den, og bygge sosiale relasjoner også basert på særegenhetene, uten å skamme oss over dem.

– Du har blant annet forsket på funksjonshemmedes situasjon i norske fengsler, og nå på tolketjenestene. Har du en målsetting om at forskningen din skal handle om funksjonshemmede, og komme funksjonshemmede til gode? Har du et politisk prosjekt bak forskningen din?

– Jeg forsker ikke først og fremst på funksjonshemmede, jeg ser på systemene rundt oss. Hvordan skapes funksjonshemming av disse systemene? Det er mitt mål. Og det er kanskje et politisk prosjekt?

Av Av Toril Heglum og Trine Fissum
illustrasjon Lars Fiske

Diskriminerende bekjempelse av diskriminering?

Likestillingsarbeidet lider under at noen er likere enn andre.

Den 11. mai kunngjorde regjeringen at Norge neste år vil ratifisere FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Da burde vi kunne håpe på at rettstilstanden for funksjonshemmede i Norge blir bedre. For det er jo slik at det fortsatt er forskjell på folk - noen er likere enn andre.

Hva vil regjeringen foreta seg for å rette opp den skjeve og utilstrekkelige rettslige beskyttelsen av ulike diskriminerte kategorier av norske borgere? Kan vi forvente at ratifisering av FN-konvensjonen vil bedre en situasjon der funksjonshemmede systematisk utelates, glemmes eller nedprioriteres i arbeidet for likestilling, mangfold og antidiskriminering?

Hva er likestilling? Fortsatt erfarer vi gang på gang at likestilling avgrenses til kjønnslikestilling, mangfold er tenkt kun å omfatte etnisk mangfold, og at bekjempelse av diskriminering sjelden gjelder oss med nedsatt funksjonsevne. Som eksempel kan vi vise til Kunnskapsdepartementets likestillingspriser. Disse går til henholdsvis barnehager/grunnskoler eller institusjoner for høyere utdanning, som kan vise til gode resultater på kjønnsbalanse.

Eller Barne- og likestillingsdepartementet (BLD), som deler ut en «mangfoldspris» - til en arbeidsplass som har utmerket seg når det gjelder etnisk mangfold. BLD deler også ut prisen «Årets forbilde» - igjen kun ut fra vurderingsgrunnlaget etnisk mangfold. BLD opprettet 12. februar 2010 det såkalte Likestillingsutvalget, hvis mål er «å legge grunnlaget for en helhetlig og kunnskapsbasert likestillingspolitikk for framtida».

“ Vi kjenner på at samfunnet bevisst utelater funksjonshemmede i alle sine tiltak for å fremme mangfold.

Idet mandatet er begrenset til bare å gjelde «likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse», er likevel både navnet og det generelle mandatet om en «helhetlig likestillingspolitikk» ikke bare misvisende, men usynliggjør behovet for likestillingspolitikk for andre diskrimineringsgrunnlag. Vi undrer oss over om navnet og mandatet kan være diskriminerende for oss som rammes av manglende likestilling i

sammenheng med andre diskrimineringsgrunnlag.

Bevisst utelatelse. Med tanke på at om lag halvparten av sakene som kommer inn til Likestillings- og diskrimineringsombudet, vedrører funksjonshemmede, er det et påfallende fravær av erkjennelse av diskriminering på dette grunnlaget fra myndighetenes side.

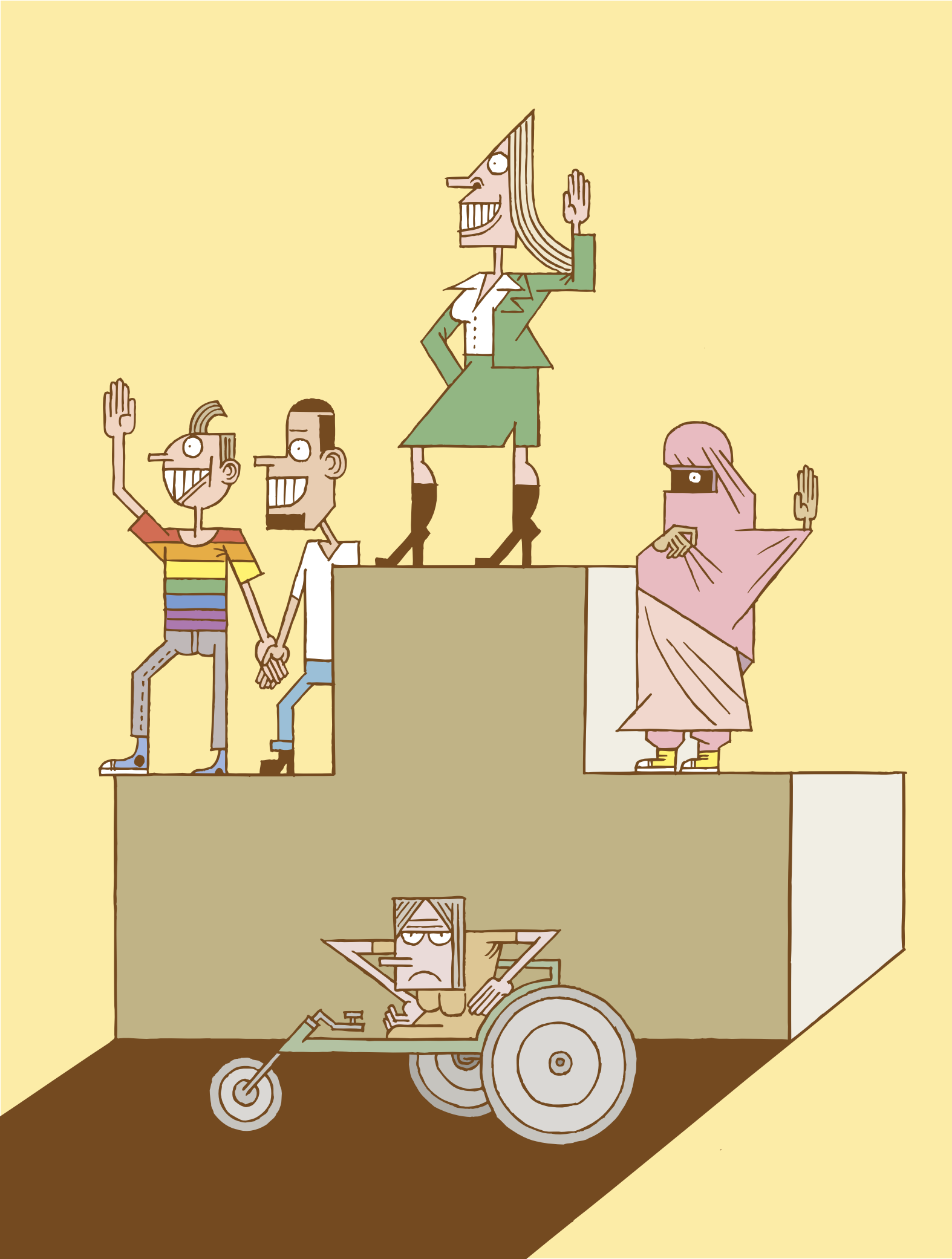
Vi kjenner på at samfunnet bevisst utelater funksjonshemmede i alle sine tiltak for å fremme mangfold. Vi erfarer at kommunale tjenstepersoner fritt kan betegne oss som utgiftsposter som gjør det nødvendig å innføre eiendomsskatt. Vi har sett at hatkriminalitet ikke tas på alvor av rettsvesenet, og at vi ikke engang kan forvente lik tilgang til rettslokalet den dagen vi har noe der å gjøre som vitne, offer, tiltalt - eller som meddommer.

Kan det være fordi inkludering av «vår gruppe» blir sett på som en for stor utgiftspost - en utgift samfunnet ikke har vilje til å betale? Vil Stortinget ha mangfold - men bare innenfor gitte økonomiske rammer? Er det beslutningstakernes vilje - eller er det deres kunnskap om, og forståelse av, mangfold som er fraværende?

Når blir det norske samfunnet et samfunn for alle, der alle tilbys like vilkår, uten at noen er «likere» enn andre?

Med tanke på at om lag halvparten av sakene som kommer inn til Likestillings- og diskrimineringsombudet, vedrører funksjonshemmede, er det et påfallende fravær av erkjennelse av diskriminering på dette grunnlaget fra myndighetenes side.

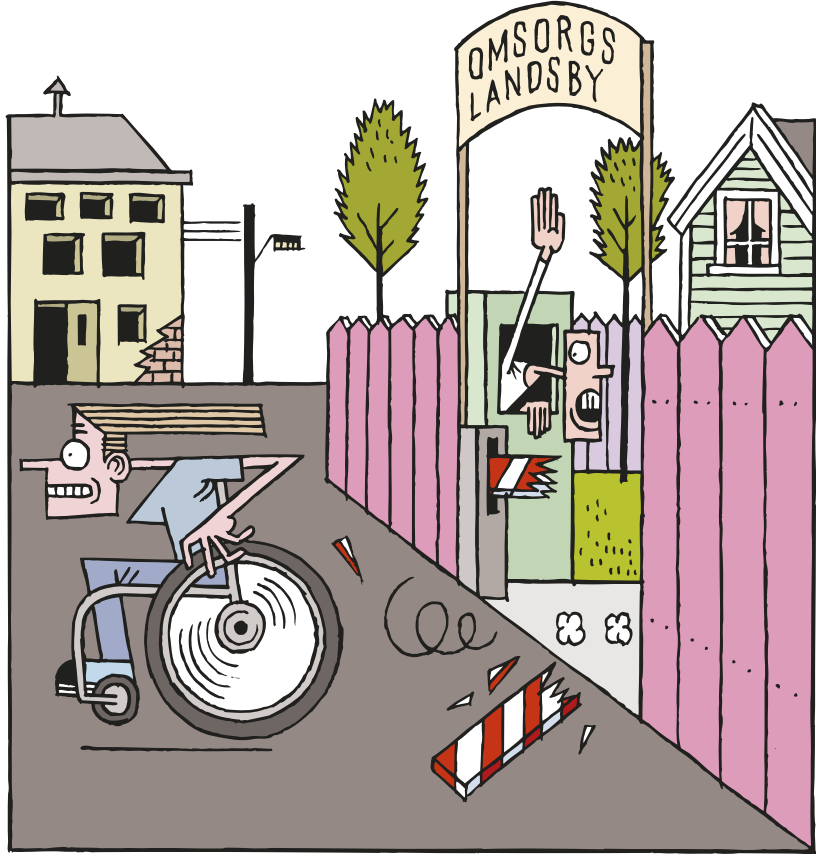
Spesielle behov?

Hva er så spesielt med å trenge litt brede dører eller hjelp til å lage middag?

Omsorgsbygg Oslo KFs annonsebilag til Aftenposten høsten 2010 kan man blant annet lese at Haugentunet bolig er ombygget fra et nedlagt sykehjem til moderne, funksjonelle boliger for «personer med spesielle behov». Det står ingenting om hva slags spesielle behov det dreier seg om. Er det en bolig for folk som er manisk opptatt av birøkt eller boksing? Nei, antagelig er det en bolig for folk som trenger en bred dør for å komme seg inn på badet og assistanse til å lage middag, hente fram klær og lignende. Jeg kan ikke skjønne hva som er så spesielt med disse behovene. Alle trenger mat, klær og hygiene. Ikke er det så veldig rart å trenge assistanse eller brede dører heller. En ung dame jeg kjenner, har en kjøkkendør som er så smal at svigerinnen hennes må gå sidelengs inn for ikke å sitte fast i døra. Brede dører er altså noe som noen hver kunne ha trengt. En annen ung dame fortalte meg for noen år siden at hun pleide å ta på seg de klærne som ramlet ned i hodet på henne når hun åpnet klesskapet. Hun kunne helt klart ha trengt assistanse til å finne fram klær, eller enda bedre: assistanse til å rydde i klesskapet ...

Og jeg har møtt flere studenter som nesten utelukkende spiser posemat fra Toro. Her er det riktignok snakk om industriell assistanse, men assistansebehovet er like fullt til stede. Det pussige er at midt i iveren etter å tilpasse boliger til folk med «spesielle behov» virker det som om Omsorgsbygg glemmer at noen folk faktisk har spesielle behov. «Personalrom» har de sikkert på Haugentunet, men har de muligheter for birøkt? Har de festsal med diskolys eller øvelokaler med nok lydisolering til at man kan spille dødsmetall uten å plage naboen? Er det mulig å få garasjeplass til gokarten eller kajakken? Kan man montere kattedør? Finnes det leiligheter med plass til et lommebibliotek på 50 000 bind? Ikke det, nei? Men dette skal jo være boliger for mennesker med spesielle behov?

Jeg tror det er Omsorgsbygg som har spesielle behov. De har behov for at noen tålmodig forklarer dem at mennesker med såkalte spesielle behov er vanlige mennesker

med varierte interesser, som alle andre. Omsorgsbygg har behov for å lære at vanlige mennesker kanskje ikke har lyst til å bo i en omsorgsghetto, men heller vil bo i vanlige boliger, slik som alle andre.

Noe annet Omsorgsbygg har spesielt behov for, er opplæring i økonomistyring.

Første leksjon: Slik stopper man skakkjørte prosjekter før advokatutgiftene er blitt sekssifrede .

Andre leksjon: Slik unngår man å gjøre budsjettsprekken enda større ved å koste på seg rådyre annonsebilag til riksaviser, for å få befolkningen til å tro at man ikke er helt inkompetent likevel.

Mens vi venter på at Omsorgsbygg blir ferdig med kurset, kan vi glede oss over at det nå er kommet en lov om at alle nybyggede boliger må være universelt utformet. Dermed kan vi la Omsorgsbygg ha de spesielle behovene sine for seg selv, og vi kan flytte inn i et normalt borettslag, som alle andre. Flott. Omsorgsbygg har sikkert noe annet nyttig å bruke pengene på, for eksempel barnehager, skoler eller videreutdanning innen økonomi.

Når blir det norske samfunnet et samfunn for alle, der alle tilbys like vilkår, uten at noen er «likere» enn andre?

Av Ingebjørg Midsem Dahl
illustrasjon Lars Fiske

Er historien om ditt liv verdt å dele? – skriv din historie om livet med eller uten BPA.

Vi i Uloba er på jakt etter gode personlige historier som handler om livet, og om livet med eller uten BPA.

Vi ønsker oss et innblikk i ditt liv, med triste, morsomme, glade, frustrerende, sinte og artige øyeblikk og momenter. Kanskje handler det om livet før og etter BPA? Eller om andre viktige episoder som har betydd mye for nettopp deg. Her er det først og fremst historien vi er ute etter – å formidle den på en god og spennende måte kan vi hjelpe til med.

Den beste historien vinner en iPad!

Send din historie til:
skrivekonkurranse@uloba.no innen 15. september

Juryen består av:
Ann Kristin Krokan (Magasinet Selvsagt)
Erlend Tiller (Markedsansvarlig Uloba)
Helge Olav Ramstad (Informasjonsrådgiver Uloba)

NB: Uloba vil bruke historien i reklame/brosjyremateriell samt på nettsidene våre. Det er også mulig vi vil gjøre mer ut av historien om vinneren er interessert.

2

GODE NABOER

Bendik Skaug (23) og John Gunnar Bruknapp (25) er gode venner. Nå er de også naboer. Sammen med fem andre utviklingshemmede har de kjøpt hver sin leilighet i et helt vanlig sameie i Bergen. Her er de herrer i eget hus, i motsetning til svært mange andre utviklingshemmede.

Tekst Sonja Evang **Foto** Odd Mehus

“ De er unge mennesker som er blitt voksne og har fått seg leilighet. Ja, de har ikke fått seg «bolig», de har fått seg leilighet.

Bendik Skauges mor, Nina Skaug

INSTITUSJONALISERING

Alternativ til bofellesskap

“Institusjonstenkningen ligger på lur i det daglige, ofte gjemt i tilsynelatende ubetydelige detaljer. Det er så lettvinnt og greit å tenke felles.

Bendik Skauges mor, Nina Skauge

Bendik Skauge og John Gunnar Bruknaapp møttes gjennom fotballen for 12 år siden. Nå er de naboer og eier hver sin leilighet i et vanlig sameie.

Og dette er verandaen! Bendik Skauge holder den bærbare datamaskinen i posisjon slik at kameraet fanger utsikten over Ulriken på den ene siden og Fløyen på den andre. Via Skype viser han meg den nye leiligheten som han flyttet inn i for drøye tre måneder siden.

Så tar han meg med videre inn på kjøkkenet med de plettfrie kjøkkenbenkene - før han åpner det imponerende ryddige kjøleskapet. Så sveiper han innom soverommet og viser en sirlig oppredd seng, funkende gullmedaljer fra fotballkamper han har spilt - og ikke minst en komplett samling av James Bond-filmene.

Det var i februar i år at Bendik Skauge ble herre i eget hus. Siden har kameraten John Gunnar Bruknaapp, som han ble kjent med gjennom fotballen for 12 år siden, flyttet inn i etasjen under.

Vegg i vegg med John Gunnar Bruknaapp bor kjæresten gjennom 11 år. I leilighetskomplekset bor også to andre utviklingshemmede ungdommer - samt en haug med naboer uten funksjonsnedsettelse.

Lang kamp. At disse ungdommene bor i moderne leiligheter bare noen minutters gange fra sentrum, er langt fra tilfeldig. Først sa kommunen nei til å være med, men iherdig innsats fra foreldrene bar til slutt frukt. Alternativet ville vært å fortsette å bo hjemme hos foreldrene eller å vente, kanskje i årevis, på å få tildelt bolig av kommunen, uten muligheten til å påvirke hvor eller med hvem de skulle bo.

- Vi var i utgangspunktet seks foreldre, etter hvert sju, som ville ha kontroll med fremtiden til barna våre, forteller Bendiks mor, Nina Skauge.

- Ungdommene kjente hverandre godt fra før og ønsket å bo sammen, samtidig som vi ønsket å ha kontroll på hvordan de bodde. Funksjonshemmede blir gjerne plassert ute i periferien på en billig, ledig tomt. Vårt ønske var at ungdommene våre skulle bo i byen, forteller Nina.

Med det som utgangspunkt møttes foreldrene med fokus på hver enkelt av ungdommene.

- Vi beskrev våre egne barn og uttrykte deres og våre drømmer - hva vi ønsket for barna våre. Hele veien har det beste for ungdommene vært

det viktigste for oss. Vi er ulike familier, både med tanke på livssyn og oppdragelse, så det har naturlig nok bydd på utfordringer. Men hele veien har vi vært klare på at det ikke er oss det handler om - det er ungdommene. Vi har hatt takhøyde for forskjeller og hele tiden jobbet for å finne løsninger, forteller Nina Skauge.

Høyt spill. I fem år lette foreldregruppen etter et boligprosjekt i Bergen der de unge kunne bo sammen.

- I starten vurderte vi å bygge, kjøpe tomt eller rehabilitere et gammelt bygg. Vi var i kontakt med utbyggerne for å komme tidlig med i prosessen og var konkret inne i flere prosjekter før vi landet på samarbeidet med Bergen og omegn boligbyggelag, som hadde et prosjekt i Damsgårdsundet. På den tiden var det økonomiske nedgangstider og stopp i byggevirksomheten, men fordi vi ville ha hele sju leiligheter, kunne de sette i gang med prosjektet.

Under høytidelige seremonier fikk hver og en av ungdommene skrive under på kjøpekontrakt. Det tok tid å bygge - og ungdommene fikk god tid til å venne seg til tanken på å flytte hjemmefra. »

“Alternativet ville være å fortsette å bo hjemme hos foreldrene eller å vente, kanskje i årevis, på å få tildelt bolig av kommunen, uten muligheten til å påvirke hvor eller med hvem de skulle bo.

» Nina Skaug og de andre foreldrene hadde gamblet høyt ved å kjøpe leiligheter før alt det andre var på plass. – Vi hadde mange møter med kommunen i etterkant for å diskutere tilskudd og rammebetingelser – ikke minst dialog med bydelens apparat for assistansetjenester. Ingen ting av dette var på plass da vi kjøpte leilighetene.

Naboleiligheten til John Gunnar Bruknaap er nå eid av kommunen, som yter den nødvendige bistanden hele døgnet til de sju utviklingshemmede ungdommene. Mens kommunen bruker den ene halvparten av leiligheten, leier ungdommene den andre til fellesareal.

Det gode liv. Hver beboer har et motatt et tilskudd på 500 000 kroner og et lån på 1,5 millioner kroner fra Boligetaten i kommunen. Begge deler er husbankmidler.

De sju leilighetene er fordelt over tre etasjer, og skiller seg ikke ut fra de andre i sameiet. Alle har utvendig inngang og eget navn på døren. Her er ingen skilt som sier «bofellesskap» og ingen spesielle utvendige tiltak.

– Jeg opplever at nettopp dette er noe de unge setter spesielt stor pris på, det at de bor som alle andre – de er unge mennesker som er blitt voksne og som har fått seg leilighet. Ja, de har ikke fått seg «bolig», de har fått seg leilighet, sier Nina.

Hun er bevisst på å ikke omtale leilighetene som bofellesskap.

– Institusjonstenkningen ligger på lur i det daglige, ofte gjemt i tilsynelatende ubetydelige detaljer. Det er så lett vint og greit å tenke felles. Jeg tror at hvis hver enkelt skal få utvikle seg mest mulig selvstendig, så må man hele tiden jobbe med egne holdninger. – Hva vil du si til foreldre som går med tanker om noe lignende?

– Jeg vil anbefale dette til alle som orker! Det å ha kontroll med fremtiden til barna sine er en utrolig god følelse.

84
prosent bor
samløkalisert

– Vi har ingen helt eksakte tall på hvor mange utviklingshemmede som bor i egen bolig, men av våre 7000 medlemmer bor ca. 16 prosent i egen bolig, forteller juridisk rådgiver i NFU, Hedvig Ekberg. – De resterende leier av kommunen og bor samløkalisert. Når vi vet at det i resten av befolkningen er godt over 80 prosent som bor i egen bolig, skjønner man at det er veldig få mennesker med utviklingshemming som har egen bolig, sier Ekberg.

Bendik Skaug er godt fornøyd og stolt av sin nye leilighet.

Naboleiligheten er eid av kommunen, som yter nødvendig assistanse. Men guttene har ikke fått seg «bolig» – de har fått leilighet.

Tusen takk til alle som deltok i
STOLTHETSPARADEN 2012!

Lørdag 9. juni arrangerte vi **Stolthetsparaden** – den største mønstringen av funksjonshemmede i Norge – for 5. gang. Tusen takk til alle som deltok, og til alle andre som bidro til å gjøre dette til den festen det ble.

Stolte støttespillere:

IDEOLOGIENS DØD

HVPU-reformen skulle sikre utviklingshemmede de samme livsvilkårene som alle andre. I dag bygges det igjen store institusjoner i mange av landets kommuner.

Tekst Ingunn Solli Foto Finn Ståle Felberg

“ De som har et visst behov for bistand, betraktes dermed først og fremst som omsorgsmottakere, ikke som individer som skal realisere seg selv eller bidra i samfunnet.

Johans Sandvin

Professor Johans Tveit Sandvin ved Universitetet i Nordland er en av dem som nå advarer mot en klar tendens: Kommunene er i gang med å bygge nye, store institusjoner, drøyt 20 år etter HVPU-reformen. Det radikale prosjektet fra begynnelsen av 1990-tallet, der målet var fullstendig avvikling av institusjonene, ser dermed ut til å ha lidd en stille død.

Omsorgsreservater. – Mange steder skaper man nå boformer som det ble protestert mot allerede på Alexander Kiellands tid! forteller professoren. Han sikter til de nye «omsorgsreservatene» der utviklingshemmede, bevegelsehemmede, rusmisbrukere, eldre og psykisk syke ofte plasseres under samme tak og mottar assistanse og bistand fra samme personale. – Kielland engasjerte seg i sin tid mot den såkalte «kombinerede indrætning», en institusjon som var kombinert arbeidsanstalt, sykehus, asyl og bolig for ulike grupper mennesker, påpeker professoren.

Frykten for de gamle. Det er, nær sagt selvfølgelig, økonomiske argumenter som ligger bak institusjonsbyggingen. Politikere og byråkrater argumenterer med at det gir stor-driftsfordeler å lage slike «omsorgsgettoer». Samtidig viser undersøkelser at det ikke stemmer.

Professor Johans Sandvin mener likevel at den varslede eldrebølgen har skremt kommunepolitikere. – Frykten for «den grå bomben» rår grunnen. Man er redd for at utgiftene til omsorg og pleie vil vokse kommunene over hodet i nær frem-

tid. Uansett forklaring: Dersom man følger en slik logikk, betyr det at man har et svært svakt ideologisk grunnlag for beslutningene. Det er blitt viktigere å sørge for rasjonell drift av kommunale tjenester enn å gi alle innbyggere mulighet til et aktivt og selvstendig liv. De som har et visst behov for bistand, betraktes dermed først og fremst som omsorgsmottakere, ikke som individer som skal realisere seg selv eller bidra i samfunnet, sier Sandvin.

Tør ikke protestere. Det har vært enkelte protester fra utviklingshemmede selv og deres familier, men forbausende lite. Sandvin tror det har sammenheng med en frykt for ikke å få noe botilbud i det hele tatt, og han mistenker kommunene for bevisst uthaling av tid. – Jo lenger man venter med å bygge boligtilbud for disse gruppene, desto lettere er det å få gjennomslag for store enheter. Det blir jo bedre å bygge noe som ikke er ideelt enn ikke å bygge i det hele tatt. Mange av de berørte partene tør ikke protestere, mener Sandvin.

I Sverige har man ikke sett den samme utviklingen i retning av omsorgsgettoer som i Norge. I Sverige har nemlig personer med omfattende funksjonsnedsettelse, konkrete og absolutte rettigheter som er nedfelt i lov. Personlig assistanse er også en lovfestet rettighet i vårt naboland.

I Norge ser ikke Sandvin noen snarlig løsning på institusjonaliseringstrenden.

– Jeg tror det vil bli stadig verre inn-til en ny reform eventuelt tvinger seg fram. Det er vanskelig å forstå hvordan denne nye institusjonsbyggingen kan skje uten et opprør på grasrota og aktive politiske tiltak.

“ Prinsippet om at det skulle være en bolig i et vanlig boligmiljø, kan man vel ikke si er ivarettatt i tilstrekkelig grad. Mange av beboerne har heller ikke noen innflytelse på hvem de deler bofellesskap med (...). Det er bare et fåtall som har en egen bolig, og mange har blitt skremt med at de ikke ville få tjenester om de etablerte seg i et eget husvære. Men det finnes eksempler på at det er fullt mulig å etablere seg i en egen bolig og både klare seg økonomisk og få nødvendige tjenester.»

Sitat fra rapporten «Vi vil, vi vil, men får det ikke til». Helsedirektoratet 2007

“ Vi ser klare tegn på at institusjonene er på vei tilbake, det begrunnes organisatorisk ved at det blir greiere for kommunene sånn. Det som oppfattes som enklere i øyeblikket, fratar folk med utviklingshemninger retten til et selvstendig liv. Det må stoppes, det er partiene på Stortinget nå enige om.»

Storingsrepresentant Karin Andersen (SV), april 2011

“ Alle skal kunne bo slik hun eller han ønsker, enten det er å kjøpe, eller leie bolig, bo for seg selv eller bo sammen med andre. I forbindelse med ansvarsreformen (...) ble det understreket at boliger som kommunen tilbyr, ikke skal ha institusjonskarakter. Dette er fortsatt en tydelig føring fra staten! Helse- og omsorgskomiteen er særlig bekymret for tendensen til å bygge stadig større omsorgssentra som via en pleiebase skal gi tjenestetilbud til mennesker med utviklingshemning og andre grupper.»

Tidligere inkluderingsminister Audun Lysbakken i en tale 13. desember 2011

“ Det er bred enighet om at vi ikke ønsker de store boliganleggene. Likevel bygges de, selv om forskning ikke støtter de viktigste argumentene for å bygge stort. Det er ikke dekning for å si at store anlegg gir bedre fag- og arbeidsmiljø for personalet, det er ikke dekning for å si at de gir mindre ensomhet for beboerne, og det er ikke dekning for å si at de er billigere for kommunene.»

Tidligere inkluderingsminister Audun Lysbakken i en tale 13. desember 2011

INSTITUSJONALISERING

Med tvang og press.

UTEN LOV OG dom

Med tvang, mot hans vilje og mens kona var ute av huset, hentet Lindås kommune funksjonshemmede Magne Tvedt og plasserte ham i institusjon. Det spilte liten rolle at han har såkalt samtykkekompetanse, og dermed krav på å bli spurt.

Tekst Ann Kristin Krokan **Foto** Scanpix, Silje Gripsrud og TV2

“Økonomiske og praktiske vurderinger må ikke få lov til å trenge til side helt grunnleggende rettigheter.

Professor Jan Fridthjof Bernt ved Universitetet i Bergen

Høsten 2011 er Inger Aasgard fra Lindås kommune på handletur. Mannen Magne Tvedt, som er avhengig av rullestol og respirator, og kommuniserer ved hjelp av øynene og en peketavle, er hjemme i deres felles bolig. I lomma ringer Inger Aasgards telefon. Det er fra kommunen, som forteller at de nå henter mannen hennes og legger ham inn på sykehus - uten at kona vet om det, og uten at mannen selv har noe ønske om det. Fra sykehuset flyttes han videre til et sykehjem.

Lindås kommune unnskylder seg med at bemanningsproblemer har gjort det nødvendig å flytte Tvedt.

Tvang og press. Det er forhåpentligvis sjelden at kommunene flytter funksjonshemmede i institusjon med direkte tvang, selv om dette eksempelet ikke er unikt. Men svært ofte utsettes funksjonshemmede, eller foreldre til funksjonshemmede barn, for et sterkt press om å gå med på institusjonsplassering. Voksne funksjonshemmede får følgende valg:

«Om vi skal kunne yte tilfredsstillende omsorg, må du flytte i institusjon.» Utslitte foreldre til funksjonshemmede barn ber kommunen om hjelp, og tilbudet de får er «avlastning» - det vil si at barnet i kortere eller lengre perioder tas ut av hjemmet sitt. Ofte informeres ikke foreldrene om alternative ordninger, som for eksempel personlig assistanse.

Ulikhet for loven. Når det gjelder andre grupper i samfunnet, settes det i gang et omfattende apparat for tvangsplassering i institusjon. Når det gjelder funksjonshemmede fattes det ofte ikke engang et enkeltvedtak, slik loven pålegger.

Professor Jan Fridthjof Bernt ved Universitetet i Bergen er en av landets fremste eksperter på offentlig rett. Han medgir at rettssikkerheten er ujevnt fordelt.

- Frihetsberøvelse uten samtykke, slik tilfellet var med Magne Tvedt, er ulovlig og straffbart, men press kan være lovlig. Forutsetningen er at det foreligger en nødvendighetsvurdering og en forholdsmessighetsvurdering.

Ifølge Bernt innebærer dette at man ikke kan flytte noen i institusjon mot deres egen eller foresattes samtykke, uten at det for det første er absolutt nødvendig ut fra en grundig faglig vurdering, og det må også vurderes faglig om institusjonsplasseringen vil utgjøre en uforholdsmessig belastning for den det gjelder.

- Dette er en alvorlig inngripen i vedkommendes liv. Økonomiske og praktiske vurderinger må ikke få lov til å trenge til side helt grunnleggende rettigheter, som rett til selvbestemmelse, sier Bernt.

Professorens råd. - *Hva vil du råde folk til, som presses for å godta en institusjonsplassering enten for seg selv eller for sitt funksjonshemmede barn?*

- Man må si nei hvis man mener at en institusjonsplass er feil løsning. Kommunen har plikt til å yte lovpålagte tjenester, og har dessuten informasjonsplikt om alternative løsninger. Om dette ikke fører fram, bør man henvende seg til Helsetilsynet. Når det er sagt, er det trolig nå også grunn til å mene at noen bør se på klagesakene og Helsetilsynets behandlinger.

- *Tror du at norsk ratifisering av FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter vil ha noen effekt mot den økende institusjonaliseringen?*

- Jeg tror ikke det vil ha noen umiddelbar effekt, men over tid vil ratifisering av konvensjonen bidra til at vi får mer presise regler for dette.

– Økonomiske og politiske vurderinger må ikke gå foran retten til selvbestemmelse, sier professor Jan Fridthjof Bernt

Magne Tvedt ble flyttet på sykehjem mot sin vilje.

ANBEFALER POLITIANMELDELSE

Offentlige etater som bryter loven bør politianmeldes, mener Liv Arum, generalsekretær i Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO).

- **Vi er lei av å vente** på at regjeringen skal gripe inn mot lovbruddene begått av kommuner og offentlige etater. Vi ser at folk i mye større grad må slåss for de rettighetene de faktisk har, og det er jo fordi kommunene slipper unna med å bryte loven, sier Arum, som oppfordrer alle som opplever lovbrudd til å gå til anmeldelse.

- **Hva mener du er årsaken til disse lovbruddene?**

- Faglig udyktighet og dårlig standard på arbeidet som gjøres. Ofte foreligger det ikke engang noe lovlig vedtak bak avgjørelser som fattes. Det er jo blitt ganske vanlig at når tilsynet påpeker mangler, følger ikke kommunene opp .

- **Hva skal foreldre til funksjonshemmede barn gjøre, når de trenger bistand fra kommunen?**

- For å være sikker på at du får de rettighetene du har krav på, må du kjenne lover og forskrifter. Vi erfarer jo at foreldre til funksjonshemmede eller kronisk syke barn kjenner dette landskapet langt bedre enn saksbehandlere i det offentlige.

- **Har du noen tro på forbedringer når FN-konvensjonen for funksjonshemmede ratifiseres?**

- Nå etter seks år foreligger det jo endelig en norsk offisiell oversettelse av konvensjonen, det representerer en forbedring. At det har tatt så lang tid, kan jo tyde på at myndighetene ikke ønsker å legge til rette for at den skal bli et effektivt verktøy for funksjonshemmede. Hvis for eksempel konvensjonens artikkel om at funksjonshemmede skal ha rett til å bo der de vil, skal etterleves, må også andre lover som hjemler funksjonshemmedes rettigheter, styrkes.

- **Hva tror du er årsaken til at ratifisering av konvensjonen utsettes gang på gang?**

- Jeg tror den egentlige årsaken er at konvensjonen er blitt brukt i et spill for å få mer penger til justissektoren. I tillegg er det jo trolig noen politikere som har fått kalde føtter når de ser hvilke forpliktelser Norge påtar seg. Kanskje ligger det også en frykt der for at ratifisering vil gi større kraft til etablerte lovfestede rettigheter som funksjonshemmede har i dag.

NORGE BRYTER FN-KONVENSJONEN

Norge svekker funksjonshemmedes rettigheter ved snikinstitusjonalisering.

I Norge er det ingen lover som forbyr kommunene å plassere folk i bestemte boformer. De som ønsker å bo i egen bolig, blir ofte fortalt at de vil miste tjenestetilbudet. Når Norge nå skal ratifisere FN-konvensjonen, forventet vi at denne politikken skulle endres. Men her opererer regjeringen med en «skjønnsmargin» som forteller oss at norske myndigheter ikke har noen betenkeligheter med å fortsette å bryte konvensjonen på dette området. Artikkel 19 i FN-konvensjonen sier klart og tydelig at alle skal ha de samme valgmuligheter, og dette innebærer konkret:

A) at mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, **B)** at mennesker med nedsatt funksjonsevne har tilgang til støttetjenester der de bor, samt annen samfunnsservice, herunder den personlige bistand som er nødvendig for å kunne bo og være inkludert i samfunnet, og for å forhindre isolasjon og segregering, **C)** at samfunnets tjenester og tilbud for befolkningen generelt er tilgjengelig på lik linje for mennesker med nedsatt funksjonsevne, og tar hensyn til deres behov.

Av Berit Vegheim, Stopp Diskrimineringen

KOMMUNENE BYGGER:

BYGGEPLANER I BODØ

Bodø kommune vurderer 40 nye boliger for funksjonshemmede i et bygg på Voll-sletta. Målgruppa er ifølge Fontene både hjelpetrengende eldre, unge funksjonshemmede, voksne med psykiske lidelser og unge med lettere psykiske lidelser. Utbyggingen er ennå ikke vedtatt. Fra før har Bodø et døgnbemannet bofellesskap med 18 leiligheter, tilknyttet Oppfølgingstjenesten psykisk helse og rus.

SAMLOKALISERING I TRONDHEIM

Østbyen helsehus har flere av sine tilbud lagt til Leistad. Der finner vi både etterbehandling etter opphold i psykisk helsevern, avlastningstilbud med åtte hybler for ungdom mellom 13 og 18 år med psykiske vansker og botilbud for unge voksne med sammensatte behov. Også her er det åtte hybler, fordelt på to etasjer med fellesrom.

OMSORGSGETTO PÅ SAGENE?

Bydel Sagene i Oslo ønsker å bygge «omsorgsboliger» i et stort boligkompleks.

Planene har i lang tid møtt massiv motstand fra Rådet for funksjonshemmede. Bydel Sagene planla først å bygge 48 boliger, som senere er blitt redusert til 41. Mange av dem skulle bebos av utviklingshemmede, men også andre grupper skulle få tilbud.

Bystyret satt foten ned. Likevel ryktes det at bydelen forsøker å omgå de sentrale politikernes linje ved å bygge for åtte og åtte sammen, som sogner til samme inngangsparti.

- Saken er ennå ikke død, men gjennom bystyrevedtaket har bydel Sagene fått et problem, fordi man har fått en presisering av hva man kan tillate og ikke tillate, sier tidligere leder i Rådet for funksjonshemmede Ole Jacob Frich.

Stolthet og fordom – den store holdningstesten

Synes du at andre funksjonshemmede sutrer for mye over manglende tilgjengelighet, og at «Ingen grenser» var verdens beste tv-serie? Eller lar du tvert imot ingen anledning gå fra deg til å påpeke brudd på Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven? Ta testen og finn ut hva slags type funksjonshemmet du er!

01 Du har CP med litt utydelig tale og litt ustø gange. På byen med venner blir du stoppet i døra på puben med beskjed om at du har fått nok.
A: Jeg blir lei meg og drar hjem.
B: Pytt, det er flere utesteder, og jeg hadde jo drukket.
C: Jeg klager sporenstreks puben inn til LDO.

02 Du er rullestolbruker og blir invitert i bryllupet til en venninne. Festlokalet er i andre etasje uten heis.
A: Jeg allierer meg med noen som kan bære meg opp trappene, det får gå.
B: Jeg er ikke redd for å bli møkkete, så jeg krabber heller opp, enn ikke å komme inn et sted! Jeg er jo heldig som klarer!
C: Jeg blir hjemme, men tar venninna mi en skarp runde etter bryllupet!

03 Du er rullestolbruker og skal gifte deg med verdens flotteste, men brudens far vil ikke at hans datter skal gifte seg med en krøpling! Brudens mor er redd for den store belastningen du vil bli på hennes datter.
A: Jeg driter i både dama og foreldrene, det er flere fisk i havet.
B: Jeg inviterer svigermor på hjemmelaget coq au vin og viser henne den nye, selvgående støvsugeren.
C: Jeg utfordrer min vordende svigerfar i håndbak.

04 Du er rullestolbruker og på tur sammen med en kompis. Dere skal ta buss, men sjåføren nekter å la deg bli med. Det er ikke plass til rullestolbrukere på denne bussen, sier han.
A: Jeg snur ryggen til sjåføren og ringer etter en taxi.
B: Jeg har nok med å hindre kompisens min i å slå ned sjåføren.
C: Jeg blir rasende og skjeller ut sjåføren.

05 Du har søkt jobb som IT-sjef i en stor bedrift, og er godt kvalifisert, men har ikke sagt noe i søknaden om at du er synshemmet og benytter førerhund. På intervjuet får du raskt beskjed om at dette nok ikke er en jobb for deg, og de kan dessuten ikke ha hunder på arbeidsplassen.
A: Jeg blir oppgitt, men behersker meg og går hjem – det var en tabbe ikke å si fra ...
B: Jeg legger rolig CV-en på bordet og spør om noen av de andre søkerne har en som er bedre.
C: Jeg viser bestemt til arbeidsmiljøloven og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, og ber dem tenke seg om en gang til.

06 Du er på shopping med en venninne. Du bruker rullestol. En av betjeningen kommer bort til dere og spør venninnen din: «Hva er det hun liker?»

A: Jeg blir flau og overrumplet og forsøker å late som ingen ting.
B: Jeg forklarer ekspeditrisen at jeg er helt i stand til å snakke for meg selv, og fortsetter prøvingen.
C: Jeg og venninnen min forlater straks butikken, med en syrlig avskjedsreplikk til ekspeditrisen om dårlig folkeskikk.

07 Du og broren din er i et reisemyr for å bestille opphold på et SPA-hotell. Du har Downs syndrom. Kvinnen bak disken henvender seg bare til broren din, og sier at hun ikke tror at et slikt SPA-opphold vil passe for deg.
A: Jeg spør hva hun egentlig mener? Hvorfor skulle ikke et SPA-opphold passe for meg?
B: Jeg gjør det helt klart for damen at jeg vet best hva som passer for meg.
C: Jeg spør om hun egentlig er bekymret for at de andre gjestene ikke skal like at jeg er på hotellet.

08 Du følger din datter til legen. Du er døv, og dere to snakker tegnspråk sammen. Idet dere kommer inn til legen, sier han til din datter: «Så flink du er til å hjelpe mammaen din».
A: Jeg blir lei meg. Er det slik omgivelsene ser det? At min datter først og fremst er mammas lille hjelper?
B: Jeg smiler mellom sammenbitte tenner og skriver et sint klagebrev til legen når jeg kommer hjem. Men

ikke altfor sint – jeg skal jo dit igjen ...
C: Jeg ber min datter forklare legen at hun hjelper ham, fordi han ikke kan tegnspråk.

09 Du skal studere i en ny by. Du ringer på alle hybelannonser du finner, men straks du spør om det er trappefri adkomst – du bruker krykker – får du beskjed om at hybelen alt er utleid.
A: Jeg gir opp og blir hjemme, det var det jeg visste ...
B: Jeg reiser til byen og oppsøker alle utleierne, mens jeg håper på flaks.
C: Jeg forbanner Studentsamskipnaden som har så få universelt utformede studenthybler.

10 Du er endelig ferdig med 17 års skolegang og har fått deg en god utdanning, men etter 60 jobbsøknader er du like langt. Med én gang du forteller at du er rullestolbruker, forsvinner interessen hos arbeidsgiverne.
A: Æsj, arbeidslivet er jo uansett oppskrytt! Jeg kan jo alltid få meg uføretrygd.
B: Jeg kan godt ta en jobb jeg er overkvalifisert for, bare for å få en jobb.
C: Jeg vurderer å ta enda mer utdanning.

11 Du er synshemmet, har førerhund og skal hjem fra byen. Det er syvende gang en taxi nekter å ta deg med.
A: OK. Eneste løsning er tydeligvis å la bikkja bli hjemme.
B: Jeg forhåndsbestiller alltid taxi.
C: Jeg blir forbannet, ringer taxiselskapet og ber dem sende en bil umiddelbart.

12 Du skal på kino med den nye kjæresten, men damen i luka sier at det allerede er to rullestolbrukere der, og de har ikke lov av brannvesenet til å ha flere.
A: Dette er kjempeflaut – nå ryker sikkert kjæresteforholdet!
B: Den filmen var sikkert ikke særlig god. Jeg foreslår å leie en film og dra hjem til meg.
C: Jeg ber om å få navnet hennes og om å få se forskriften fra brannvesenet.

13 Du er på restaurant med venner. Du har enten CP, med litt ukontrollerte bevegelser, eller du har Downs syndrom, eller du bruker elektrisk rullestol, eller du er synshemmet med førerhund eller... Når dere vil bestille en flaske vin, sier kelneren at de dessverre ikke kan servere alkohol til «slike», og nikker i din retning.
A: Jeg forsøker å dempe vennene mine fra å lage bråk, det blir så ubehagelig.
B: Jeg tar med meg vennene og forlater restauranten, dette har jeg opplevd før.
C: Jeg tror ikke mine egne ører, og ber om å få snakke med sjefen.

14 Du er på årets skoleavslutning med 7-åringen din. Du har en synlig funksjonsnedsettelse. En av de andre mødrene/fedrene hilser overstrømmende på deg og sier følgende: «Så flink du er!»
A: Jeg blir flau og beskjemet.
B: Jeg spør hva jeg er flink til.
C: Jeg svarer «Takk i like måte! Det er neimen ikke lett å ha småbarn!»

FLEST A-ER: DU ER PESSIMIST

Du forventer slett ikke at du skal kunne delta i samfunnslivet på lik linje med alle andre – du har jo tross alt en funksjonsnedsettelse. Livet er urettferdig, men det er ingenting du kan gjøre med det. Du blir riktignok ofte lei deg i møte med diskriminering og urettferdighet, men du lider stort sett i det stille og depper heller når du kommer hjem. Ingen grunn til å lage oppstyr, og det er vel egentlig ikke å vente at noen skal legge til rette for funksjonshemmede. Det blir jo dyrt, og tenk på alt mulig annet man trenger pengene til. Det er ikke det at du synes synd på deg selv, men det er virkelig ikke spesielt moro å ha en funksjonsnedsettelse. Det er like greit å resignere først som sist.

FLEST B-ER: DU ER OPTIMIST

Du er ikke redd for å ta i et tak – det er ingen grunn til at folk skal ta spesielle hensyn til deg bare fordi du er funksjonshemmet. Det gjelder å klare seg sjøl, om en så må krype opp trappene på alle fire! Funksjonsnedsettelsen skal ikke stoppe deg i noen ting. Eller – det vil si: du vil helst ikke ha trøbbel og bråk, og unngår helst konfrontasjoner, selv når du blir direkte diskriminert. Det er aldri hyggelig å krangle med folk, og tenk på hva de må tro om funksjonshemmede? Nei, vær positiv og bit tenna sammen. Du har jo tross alt en funksjonsnedsettelse, og kan ikke regne med at hele verden er tilpasset deg.

FLEST C-ER: DU ER AKTIVIST

Du har ikke tenkt til å holde munn når uforstand og urettferdighet rammer deg. Du kan dine rettigheter på fingrene, og har pugget diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Arbeidsmiljøloven har du på nattbordet som sengelektyre. Du lar ingen anledning gå fra deg hvis du kan påpeke diskriminering og utestenging. Nei, du ser det tvert imot som din plikt å bidra til at funksjonshemmede blir synlige og tydelige. Så får det heller være at du av og til legger deg ut med folk – det viktigste er å bryte ned fordommer og barrierer både for deg selv og på vegne av alle andre det gjelder.

LUKKER ØYNENE FOR HATKRIMINALITET

Funksjonshemmede er den gruppen som er mest utsatt for hatkriminalitet. Likevel blir svært alvorlige hendelser oversett. »

Arbeidslederen ble i 2007 dømt for overgrep mot to utviklingshemmede og en psykisk syk kvinne i en skjermet bedrift. En av dem varslet om overgrep allerede i 1987. Kommuneledere undersøkte ikke saken. Overgrepene fortsatte i 18 år.

Dagbladet, undersøkelse 2010

Hatkriminalitet mot funksjonshemmede er like alvorlig som når den retter seg mot mennesker med en annen etnisitet eller seksuell legning. Derfor trenger funksjonshemmede den samme innsatsen som andre grupper får. – Det handler om den samme forakten for annerledeshet, sier daglig leder Berit Vegheim i Stopp diskrimineringen.

“Lar man et fenomen være i fred, så får det utvikle seg.
Berit Vegheim

La oss legge noen fakta på bordet: Funksjonshemmede utsettes for vold og mobbing i skolen. Funksjonshemmede utsettes for vold og trusler om vold som voksne. Funksjonshemmede som bor på institusjoner, er mer utsatt for seksuelle overgrep enn andre. Funksjonshemmede blir utsatt for utelivsdiskriminering og trakassering – både i form av ytringer og handlinger. – Dette er dokumentert. Likevel blir hendelsene i stor grad forbigått i stillhet, forteller daglig leder Berit Vegheim i Stopp diskrimineringen.

Benjamin. Hun bruker Benjamin Hermansen-saken på Holmlia som eksempel. – Drapet på den mørkhudede gutten rystet Norge. Saken fikk stor oppmerksomhet i pressen; folk stilte opp i fakkeltog - og etablerte Benjamin-prisen. Saken blir fortsatt brukt som referanse på hvordan vi ikke vil ha det i landet vårt. Ikke lenge etter Benjamin-saken ble trafikkskadde Kjetil

Rusvik forsøkt ranet, overfalt og slått ned på Holmlia. De som slo ham ned, forklarte at de var blitt provosert av måten han snakket på. Rusvik ble liggende i koma. Han var nær ved å dø, og ble svært redusert. «Bussvold» het det i avisen. I kjølvannet av saken skjedde det ingenting. Saken ble ikke satt inn i noen større sammenheng, den ble ikke identifisert som et uttrykk for menneskeforakt. Den var og forble en enkeltstående hendelse.

Fakta på bordet. Noe som neppe er tilfeldig, ifølge Vegheim. – Hatkriminalitet mot funksjonshemmede har en tendens til å bli omtalt som noe annet i mediene. Man omskriver hendelsene slik at språkbruken tilslører hva som egentlig skjer, sier Vegheim, som mener det kan skyldes at funksjonshemmede har lav status i forhold til mange andre diskriminerte grupper. – For eksempel er man både fra politisk hold og i mediene stort sett opptatt av å definere diskriminering ut fra kjønn, etnisitet og seksuell legning. I studien «Ung i dag» – som var en stor studie av ungdom og skole – ble det blant annet målt holdninger

Fakta
Hatkriminalitet er en fellesbetegnelse på lovbrudd utført mot personer på grunn av deres seksuelle legning, kjønnsidentitet, religion, etniske opprinnelse, funksjonsevne eller annen status. Hatkriminalitet kom inn i den nye straffeloven som særlig skjerpende omstendighet for kriminalitet i 2006, blant annet som konsekvens av enølge av hatkriminalitet mot homofile.

Kommunetoppene politianmeldte ikke arbeidslederen i den kommunale bedriften for seksuelt misbruk, selv etter at den utviklingshemmede kvinnen ble gravid. Fem år seinere, i 2000, ble han tatt, og året etter dømt for nye overgrep mot samme kvinne.
Dagbladet, undersøkelse 2010

til utsatte grupper. Funksjonshemmede ble ikke engang identifisert som en utsatt gruppe. Derfor trengs det tall, mener Vegheim. – Vi har kartlagt medieoppslag i flere år og samlet det som finnes av tall, blant annet fra en mobbestudie og en SSB-rapport. Så bruker vi dette som grunnlag for å nå frem til politikerne. Å bevise at overgrep skjer, er første skritt. Uten fakta drukner påstandene våre i den allmenne overbevisningen om at rasisme er det altoverskyggende problemet.

Gjemt i all vår synlighet. Under Knut Storberget som justisminister fikk funksjonshemmede samme vern i straffeloven mot hatytringer som de andre gruppene har. – Han lovet også at hatkriminalitet mot funksjonshemmede skulle registreres. Det betyr at det skal registreres om det er hatkriminalitet når noen anmelder vold. Men dessverre har vi ingen grunn til å tro at registreringen faktisk fungerer, sier Vegheim. Derfor blir neste skritt å ha et møte med Justisdepartementet igjen – for å legge frem nye fakta om hatkriminalitet.

De visste han var avskjediget fra politiet etter sextrakassering, men ansatte ham som arbeidsleder i en skjermet bedrift i kommunen. Ledelsen visste også om «et nært forhold» til en autistisk kvinne i bedriften, men tiet. Tiltalt for overgrep, frikjent i 2007.
Dagbladet, undersøkelse 2010

– Dette har vi delvis fra rapporten Hidden in Plain Sight fra det engelske diskrimineringsombudet i 2011. Der foreslås det blant annet systematisk registrering av hatkriminalitet mot funksjonshemmede. Det er også foreslått en selvrapporteringsstudie, som kan være en god måte å få dokumentert omfang på. Lærdommen skal brukes videre i opplæring på Politihøgskolen, blant sosialarbeidere og andre aktuelle instanser. Gjennom å avdekke hendelser og identifisere det som foregår, vil det skapes en bevissthet, og man kan ta direkte tiltak for å forhindre overgrep. Når ingen tror at det skjer, skjer det ikke. **Første skritt.** I England har hatkriminalitet mot funksjonshemmede vært registrert i mange år. – Det tydeliggjør problemene. Også i England har de fått kritikk for ikke å ta signalene på alvor – men registrering er i hvert fall et første skritt på veien. Det er lett å plage folk som skiller seg ut når ingen har oppmerksomhet på det. Lar man et fenomen være i fred, så får det utvikle seg, sier Berit Vegheim.

VOLDSUTSATTE
FUNKSJONSHEMMEDE

Blant 65 voksne med intellektuelle funksjonsnedsettelse hadde 83 prosent av kvinnene og 32 prosent av mennene vært utsatt for seksuelle overgrep før de fylte 18 år.

Opptil 12 prosent av seksuelt misbrukte barn har en omfattende funksjonsnedsettelse.

Blant bevegelseshemmet ungdom er 34 prosent av guttene og 17 prosent av jentene voldsutsatt.

Blant ungdom med ned-satt hørsel har 36 prosent av guttene og 21 prosent av jentene vært utsatt for vold fra annen ungdom i løpet av det siste året.

Blant ungdom uten funksjonsnedsettelse er 22 prosent av guttene, og 11 prosent av jentene voldsutsatt.

FUNKSJONSHEMMEDE BARN HAR 2 – 3 GANGER STØRRE RISIKO ENN ANDRE FOR Å BLI MISBRUKT.

KILDER: SINTEF 2003, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), helseundersøkelser blant ungdom 2007

DANSKE FUNKSJONSHEMMEDE HETSES

I Danmark får funksjonshemmede skylda for finanskrisa og de høye skattene. Derfor har funksjonshemmedes organisasjoner startet kampanjen «Stop hetzen».

Tekst Helge Olav Haneseth Ramstad Foto Kari Gåsvatn

Husk formålet med velferdsstaten: å sikre støtte til de mest sårbare i samfunnet, lyder Stig Langvads råd til nordmenn. Han er formann i Danske Handikaporganisationer, som står bak kampanjen «Stop hetzen». Langvad forteller om hvordan funksjonshemmede nå regelrett opplever å bli hetset i full offentlighet.

- Funksjonshemmede har fått høre at de må være klar over at de har skylda for det høye skattenivået, forteller han.

Og dette er ikke bare noe som skjer mellom enkeltmennesker. Det er kommet et lovforslag om å gi kommunene lov til å regulere tjenestenivået ut fra kommuneøkonomien. Det vil si at kommunene i mindre grad må forholde seg til et minimumskrav av tjenester, og innbyggernes rettigheter vil måtte vike for økonomiske hensyn.

Politikerne problematiserer at utgiftene til offentlige støtteordninger for funksjonshemmede øker, og budskapet videreformidles i mediene. Dette skjer på alle politiske nivåer:

- Det skjer både i Folketinget og i kommunene. Funksjonshemmede blir gjort til en av årsakene til at det er finanskrisa i samfunnet, nasjonalt så vel som globalt, sier Langvad. Han beskriver en utvikling vi kanskje ikke har vært klar over, der økt individualisme sammen med en åpnere offentlig forvaltning har ført til mer oppmerksomhet om hva folk

får igjen for det de betaler i skatter og avgifter. Når de ser at det er deres penger som brukes for eksempel til støtteordninger for funksjonshemmede, ser de ikke lenger velferdssamfunnet som en like stor fordel.

- Hva gjør funksjonshemmedes organisasjoner for å motvirke dette?
- Vi har vanskelig for å komme til orde, sier Stig Langvad, som tror det er nødvendig med allianser mellom ulike lands organisasjoner av funksjonshemmede og med andre som deler vårt tankesett. Han nevner kirkeorganisasjoner og deler av fagbevegelsen.
- Det skal arbeides på alle fronter, og vi skal være langt mer profesjonelle i vårt arbeid med å dokumentere utviklingen. Og vi må bli bedre til å finne løsninger på utfordringene vi ser. Dette handler om etiske spørsmål og velferdsstatens eksistensberettigelse.

Krever seks års fengsel for bussvold
Tre menn, to 18-åringer og en på 20, er tiltalt for ran og grov mishandling av Kjetil Rusvik, som før overfallet var lettere funksjonshemmet etter en trafikkulykke. De tre tiltalte, som er kamerater, har nektet straffskyld for ran. To innrømmer å ha slått ham hardt i ansiktet inne i bussen - angivelig fordi de følte seg provosert av at Rusvik virket full, at han blødde, og at han maste for å få tilbake lommeboken sin.

Kilde: Aftenposten

Angrep funksjonshemmet kvinne
Helt uprovosert skal to tenåringsgutter ha gått til angrep på en ung kvinne i rullestol. Kvinnen var alene da hun kom kjørende i rullestolen. På veien møtte hun to unge gutter som helt uten foranledning gikk til fysisk angrep på den 21-årige kvinnen. Etter den brutale voldshandlingen klarte kvinnen å komme seg hjem. Med skader både i hendene og ansiktet ble hun fraktet til legevakten av foreldrene.

Kilde: iBergen.no

Veltet elektrisk rullestol
Politiet måtte tirsdag rykke ut etter at en person veltet en elektrisk rullestol med sjåfør av rent trollskap. En eldre mann kjørte rullestolen sørover fra Magneten i Levanger da en forbipasserende tok tak i den og veltet den i grøfta. - Dette oppfatter vi som trollskap, og gjerningsmannen er kjent for å ha gjort lignende ting tidligere, sier operasjonsleder Ola Hofstad ved Nord-Trøndelag politikammer.

Kilde: Trønder-Avisa

Chickelacke ble sjikane
I Alta ble en utviklingshemmet kvinne forfulgt av en russebil mens hun gikk tur med støttekontakten sin en lørdag i mai. Russen truet og trakasserte henne. «Skal vi sette lenke på deg og gå tur med deg», sa de, og sprutet vann på henne.

Kilde: Alltapien

Mørketall av overgrep
Barnehusene landet over samarbeider med politiet om egne barneavhør for å få greie på hva som egentlig har skjedd i overgrepssaker. Voksne med en psykisk utviklingshemning skal også gjennomføre dommeravhør ved barnehusene, men i fjor hadde de bare ni dommeravhør.

- Det er veldig få, fordi vi vet at voksne med psykisk utviklingshemning er overrepresentert i forskningen når det gjelder det å være utsatt for vold og overgrep, sier lederen ved Barnehuset i Oslo, Astrid Pettersen.

Både nasjonal og internasjonal forskning viser at overgrep mot voksne med psykisk utviklingshemning skjer tre til fire ganger oftere enn ellers i befolkningen.

Kilde: Østlandssendingen

BARNA SPARES IKKE

Hets av funksjonshemmede rammer også barn. Ikke minst i ulike fora på Internett, der det er mulig å være anonym, får hetsen sterke uttrykk.

Tekst Helge Olav Haneseth Ramstad

Husker du Mikael Larssen fra Sortland? Han ble kåret til Lanoungen 2010, som den første med synlig funksjonsnedsettelse. Hele 30 000 stemmer fikk Mikael Larssen i kåringen på internett, men samtidig med denne støtten opplevde han og familien å bli hetset. I diskusjonsgrupper hevdet noen at det var galt å la funksjonshemmede delta, og ennå ligger noen av diskusjonene på nettet, med utsagn som «Den tid det kommer en vanskapning som Lanoungen, har jeg kjøpt mitt siste Lano-produkt!» Tegneseriestripa Downs Duck, som ble trykket i Dagbladet den høsten, brukte også Lano-saken som tema.

Babyhets på Facebook

«Spar Fattig-Norge for sårne ... mongo-unge!» Ludvik fra Porsgrunn var bare tre måneder gammel da hetsen rammet ham. Denne teksten kom som en kommentar på mora Tonje Clausens Facebook-side, etter at hun, slik stolte mødre gjerne gjør, hadde skrevet en sideoppdatering om sin lille sønn. Tonjes sønn Ludvik er født med Downs syndrom. Og det kom flere meldinger: «Skjønn unge????? Kostnader for staten! Du kunne da for faen tatt abort!» Avsenderen var anonym. Det vil si: Det var en som hadde hacket seg inn på profilen til ei venninne av Tonje Clausen. Identitetstyveriet ble anmeldt, og politiet rådet Tonje Claussen til å vente med å anmelde trakasseringen til de hadde oppklart den saken. Men etter to uker ble saken henlagt. Facebook ville ikke være behjelpelige med oppklaringen. Derimot har nærmere 30 000 Facebook-medlemmer vist sin støtte til Ludvik, ved å like Facebook-siden «Velkommen til verden Ludvik».

★ DUELLEN ★

SELVSAGT VS SELVAAG

Duellantene:

Janne Skei, nestleder i samfunnsavdelingen, Norges Handikapforbund
Baard Schumann, direktør i Selvaag Bolig

Er universell utforming av nye boliger en menneskerettighet, eller fører det bare til dyrere leiligheter for unge? Handikapforbundet og Selvaag møtes til duell om byggeforskriftene.

Tekst Ingunn Solli Foto Finn Ståle Felberg

“Det er kjempefint med alle de nye kravene - hvis folk hadde hatt råd til det.

Baard Schumann

Janne Skei: Du har som direktør i Selvaag Bolig ved flere anledninger gått veldig hardt ut mot de nye byggeforskriftene, TEK10, på grunn av reglene om at alle nye boliger skal være universelt utformet. Hvorfor er det så viktig for dere å få lov til å bygge leiligheter som ikke alle kan bruke? **Baard Schumann:** Det er helt uproblematisk å bygge de aller fleste leilighetene etter TEK10, altså universelt utformet. Utfordringer kommer når du skal bygge mindre leiligheter til en målgruppe med begrenset økonomi. Vi har nå bygget et prosjekt etter de nye forskriftene, og da måtte vi selge for 38 000 kroner per kvadratmeter for å dekke kostnadene. I prosjektet ved siden av, som var bygget etter de gamle reglene, solgte vi for 32 000 per kvadratmeter. Det er kjempefint med alle de nye kravene - hvis folk hadde hatt råd til det.

JS: Både Skanska og SINTEF mener det er fullt mulig å bygge små leiligheter til en lavere kvadratmeterpris enn det dere opererer med. Ifølge SINTEF-rapport bestilt av Kommunal- og regionaldepartementet er kostnadsøkningene i forbindelse med nye byggeforskrifter fra 1700 til 40 000 kroner per leilighet. Det er da ganske beskjedent. **BS:** Ja, men dette var beregninger gjort før noen hadde bygget etter TEK10. Nå vet vi jo hva det koster fordi vi har bygget. Dette er facts, ikke beregninger!

JS: Vi blir neppe enige om grunnlaget for kostnadsberegningene. Men krav om universell utforming utgjør bare en liten del av de nye forskriftene. Det er ikke dette som drar kostnadene i været. Likevel er det dette dere kjører på hele tiden. Hvorfor gjør dere det? Du kunne like gjerne klaget over de nye energi- og miljøkravene. **BS:** Ja, tilgjengelighet er bare en liten del av det hele. Det blir feil å skylde bare på dette, og det har jeg sagt i mange sammenhenger. Men alle kravene totalt sett drar kostnadene opp. Jeg har ikke noe imot noen av dem, i en perfekt verden. Men alle nye krav koster, og vi må ta noen valg her i samfunnet.

JS: Jeg mistenker deg for å være litt kynisk. Miljøkrav er for mye inne i tiden, derfor går du løs på tilgjengelighetskravene. Vi snakker om grupper som allerede har store vanskeligheter med å komme inn på boligmarkedet - bare 7 prosent av dagens boliger er brukbare for rullestolbrukere. Det er ikke spesielt sympatisk å gå løs på funksjonshemmede! Og hva med eldre? I dag bebos 25 prosent av alle de små leilighetene av eldre over 80. Med tanke på at andelen eldre bare øker, vil det jo være å gå baklengs å

“Selvaag skal ikke få lov til å styre utviklingen i samfunnet med utgangspunkt i sine mikroøkonomiske perspektiver.

Janne Skei

bygge boliger som ikke fungerer for denne gruppen. **BS:** Jeg er helt enig, jeg. Rent samfunnsøkonomisk. Men disse leilighetene blir så dyre. Hvem skal ta regningen? For meg er det uproblematisk at vi bygger slik at folk kan flytte når behovene deres endrer seg. Folk i Oslo flytter 6-7 ganger i løpet av livet uansett.

JS: Jeg tror ikke det er de unge du er bekymret for. Jeg tror du kjemper for selskapets økonomiske resultater. Og det er for så vidt legitimt, men ikke la det gå ut over funksjonshemmede. Husk at funksjonshemmede i snitt har en lavere inntekt enn befolkningen ellers, og har enda større problemer med å skaffe seg bolig enn andre førstegangskjøpere. **BS:** Dette handler ikke om resultatene våre. Vi får jo solgt uansett! Prisene har steget lenge, også før disse nye kravene kom, men nå gjør de et hopp. Det ser vi jo! Og det er alle de nye kravene som har skylden.

JS: I et likestillingsperspektiv er det likevel viktig at vi lager et boligmarked for alle. Selvaag skal ikke få lov til å styre utviklingen i samfunnet med utgangspunkt i sine mikroøkonomiske perspektiver. **BS:** Selvaag har tradisjon for å utfordre alle samfunnets krav når de er urimelige, det har vi gjort siden 1940-tallet. Vi er bekymret for de unge førstegangskjøperne som blir stående utenfor.

JS: Men ved å gjøre det slik dere vil, vil jo fortsatt en stor gruppe stå utenfor fordi de ikke kan bruke boligene deres. Og hva med besøkende? Skal funksjonshemmede være utestengt fra å besøke familie eller venner som har utilgjengelige boliger? **BS:** Men er det det at folk skal bo der, som er viktig, eller det at alle skal kunne komme på besøk? For det bygges mer enn nok boliger for å tilfredsstille de som har behov for tilgjengelige boliger. Jeg mener at kanskje 20 prosent av de nye boligene hvert år ikke trenger å være tilrettelagt, slik at det blir mulig å bygge en del rimelige småleiligheter.

JS: Dette strider mot menneskerettighetene. Man kan ikke utestenge folk på grunn av funksjonsnedsettelse. **BS:** Jeg er helt enig på prinsipielt grunnlag. Men ved at du er så prinsipiell, er det en del som faller utenfor: De som ikke får råd til å kjøpe sin første bolig.

JS: Vi har allerede en gruppe på 20 prosent av befolkningen som har falt utenfor i alle år!

FAKTA

Forskrift til tekniske krav til byggverk (TEK10) ble innført 1. juli 2011. Her er det blant annet stilt strengere krav til energieffektivitet og universell utforming når man bygger nytt eller renoverer eksisterende bygningsmasse. Selvaag Bolig har ved flere anledninger gått ut mot de nye kravene til universell utforming, med den begrunnelse at nye småleiligheter blir for dyre for førstegangskjøpere.

Drama på døves premisses

I likhet med skuespillerne kan et teater spille flere roller.

Tekst Jens Petter Toldnæs **Foto** Caroline Roka og Chris Erlberch

“ Et tegnspråkteater er noe helt annet enn et vanlig tolket teater. I tegnspråkteatret bruker skuespillerne tegnspråk og lager handlingen, mens på et tolket teater får man bare tolket innholdet.

Morten Sletten, informasjonsrådgiver

En forestilling som vil oss vondt, skrev Therese Bjørneboe, teateranmelder i Aftenposten, i fjor høst. Hun hadde vært på tegnspråk-teater og sett stykket «Jeg var Fritz Moen» på Teater Manu.

Men om stykket gjorde vondt, var Bjørneboe – og mange med henne – imponert. Teater Manu, Norges eneste tegnspråk-teater, hadde i samarbeid med Riksteatret rystet publikum og anmeldere gjennom historien om den døde Fritz Moen som satt 18 år i fengsel for to drap han ikke hadde begått. Stykket ble nominert til flere Hedda-priser og vant Natt & Dags pris for årets scenekunst.

Døveforbundets drøm. Slik kan et tegnspråk-teater nå sitt publikum. Teater Manu har gjennom mer enn ti års drift og en lang rekke krevende produksjoner vist at de klarer nettopp det, enten det er historien om Fritz Moen, Pinocchio eller Peer Gynt som trollbinder tilskuerne. Men et profesjonelt tegnspråk-teater med mange ansatte, store oppsetninger og som om ikke det var nok, ambisjon om å bli det beste tegnspråk-teatret i verden; hvordan oppstår et slikt prosjekt i utgangspunktet?

Ifølge leder og produsent ved Teater Manu, Mattis Junker Gran, var det i mange år et sterkt ønske om et eget profesjonelt tegnspråk-teater i Norge.

- Norges Døveforbund, som er vår stifter, jobbet hardt med dette. De

“Kulturelt mangfold og toleranse er sterkt innarbeidet i vår organisasjon.

Mattis Junker Gran, produsent ved Teater Manu.

hadde en visjon om en mer kunstnerisk utdanning av døde skuespillere, men hadde ikke økonomien til det. Flere utredninger som ble bestilt av Kulturdepartementet, konkluderte med at vi trengte kunst på døves premisser, sier han. I desember 2001 ble forslaget endelig vedtatt av Stortinget, og Teater Manus historie tok til.

Balanse og toleranse. På teatret, som holder til øverst på Grünerløkka i Oslo, er det seks fast ansatte i administrasjonen.

- Her ønsker vi en språklig balanse hvor om lag halvparten er døde, med norsk tegnspråk som førstespråk, i tillegg til hørende med norsk som førstespråk, forteller Mattis Junker Gran.
- I tillegg kommer alle som er engasjert i de forskjellige produksjonene. I løpet av ett år setter Teater Manu opp i gjennomsnitt tre turnéproduksjoner. Til hver av disse engasjerer teatret kunstneriske team, skuespillere og teknikere.
- I teaterproduksjonene søker vi å etablere det beste kunstneriske og tekniske teamet som vi tror vil skape den beste tegnspråklige scenekunsten. Det varierer fra produksjon til produksjon, men vi er veldig tydelige på at scenespråket er norsk tegnspråk.
- Det betyr at i løpet at ett år er et sted mellom 50 og 100 frilanskunstnere og teknikere innom Teater Manu. Ifølge Gran er Teater Manu svært bevisst på å få en helhetlig balanse mellom kjønn, alder, språklig tilhørighet, i tillegg til en variert et-

nisk og kulturell bakgrunn.

- Kulturelt mangfold og toleranse er sterkt innarbeidet i vår organisasjon, sier han.
- Hvem er publikum?
- Tegnspråk-teater, slik Teater Manu utøver det, er en inkluderende forestillingsform, og altså ikke bare for folk som kan tegnspråk. Vårt publikum er ganske variert, men tegnspråklige – enten de er døde, tunghørte, tolker, eller bare tegnspråkkyndige, er i flertall. Vi har også flere publikummere som ikke kan tegnspråk. De får et fullverdig tilbud fordi vi også har stemmeskuespillere på våre forestillinger, forteller informasjonsrådgiver Morten Sletten. Når det gjelder aldersspennet, strekker det seg fra barn til pensjonister.
- Vi turnerer rundt om i Norge, fordi det er viktig å formidle produksjonene våre til alle landets tegnspråklige, sier han.
- Men hva blir forskjellen på et tegnspråk-teater og et vanlig tolket teater?
- Et tegnspråk-teater er noe helt annet enn et vanlig tolket teater. I tegnspråk-teatret bruker skuespillerne tegnspråk og lager handlingen, mens på et tolket teater får man bare tolket innholdet. Det døde publikum må rette blikket mot tolken og mister det som skjer på scenen.

Skolesupplement og samlingssted. Teatret formidler ikke bare kunst, men også kunnskap. Færre døveskoler, og integrering av barn i skoler for hørende, gjør at mange døde barn

FAKTA

Teater Manu ble startet i 2001, og tar mål av seg til å bli det beste teatret i verden med utspring i døves kultur og miljø. Teatret er i dag solid plassert på det norske teaterkartet. Skuespillet «Jeg var Fritz Moen» vant Natt & Dags pris for årets scene-kunst i 2011. Teatret ble også nominert til tre Hedda-priser i 2010. Alle forestillinger spilles på tegnspråk, men har alltid stemmeskuespillere for å nå ut til et bredere publikum. Teatret finansieres som fast post over statsbudsjettet.

mister kontakten med voksne tegnspråkbrukere. Teatret er med på å holde tegnspråket i hevd.

- Tegnspråket er viktig for oss og for døvemiljøet. Tegnspråket har en sterk forankring i døveskolene, og det har gått i arv fra de forskjellige generasjonene på skolene. Barn lærer språket i kommunikasjon med andre tegnspråkbrukere. Teatret får dermed en viktig posisjon for å kunne formidle tegnspråk til barn og unge slik at de kan utvikle sitt eget språk. Et annet viktig punkt er at teatret fungerer som et samlingssted for døde kunstnere, sier Sletten.

Veien videre. Teater Manus visjon er å være det beste tegnspråklige teatret i verden, og teatret opplever også stor interesse for sin kunstform utenfor sitt primærpublikum, ifølge Gran.

Teater Manu ønsker også å drive samarbeid med andre teatre og kunstorganisasjoner, med og uten norsk tegnspråk som arbeidsspråk.

- Vi jobber med Tyst Teater i Stockholm, Glad Teater i København, International Visual Theatre i Paris og Draumsmidjan i Reykjavik. Vårt ønske er at Teater Manu skal være et kraftsentrum for tegnspråklig scene-kunst i Europa, sier Gran.
- «Men alle skuespillere gjør en fantastisk innsats, i en forestilling som forteller historien på en måte som bare kan gjøres på teaterscenen.» Slik sluttet Therese Bjørneboes anmeldelse i Aftenposten. Det lover godt for Teater Manu i fremtiden.

Av Marte Wexelsen Goksøy,
skuespiller og forkjemper for
funksjonshemmedes rett til liv.
Foto Finn Ståle Felberg

Jens, du lyver!

«Jeg ønsker at Norge skal bli verdens mest inkluderende samfunn!»
Dette sa statsminister Jens Stoltenberg i sin nyttårstale for noen år siden.

Jeg laget dokumentarfilmen *Bare Marte* i samarbeid med NRK 1. Jeg ville lage en dokumentar som retter søkelyset mot samfunnets holdninger til mennesker med Downs syndrom, gjennom intervjuer. Hvor ligger problemet? I den forbindelse fikk jeg et møte med statsminister Jens Stoltenberg, som sa :

«Vi kommer ikke til å gjøre noen lovendringer som gjør at det blir lettere å ta abort basert på Downs syndrom.» Videre sa han: «Vi er motstandere av at vi skal innføre den samme loven som i Danmark. Vi kommer ikke til å foreslå at man kan sjekke alle fostre for Downs syndrom. Screening for Downs syndrom kommer ikke denne regjeringen til å gå inn for.»

Onsdag 26. januar 2011 fremmet Arbeiderpartiet likevel forslag om tilbudet tidlig ultralyd til alle gravide i uke 12 av svangerskapet. Dette hovedsakelig for å lete etter fostre med Downs syndrom. Tidlig ultralyd har ellers ingen helsemessig gevinst. En lignende lov praktiseres i Danmark, og betraktes som vellykket fordi det nå nesten ikke fødes mennesker med Downs syndrom der. De er ikke ønsket i landet. De blir drept så sent som i uke 20 av svangerskapet. Skulle de være så heldige å bli født, er det vanskelig å få den hjelp som trengs. Foreldre kunne jo valgt dem bort.

Jens, du lyver!
Blir denne loven innført, er mennesker med Downs syndrom også i landet vårt utrydningstruet.

I Stortingets Vandrehall ville jeg

“Blir denne loven innført, er mennesker med Downs syndrom også i landet vårt utrydningstruet.”

konfrontere statsministeren med hans løftebrudd:

- Hvorfor vil du at staten skal legge til rette så fostre med Downs syndrom fjernes? Tror du samfunnet vil bli bedre uten funksjonshemmede?

Statsministeren svarte: «Nei, det tror jeg ikke. Jeg tror vi blir et mer mangfoldig samfunn med en forståelse for mennesker som er forskjellige.»

Jeg: «Er mennesker med Downs syndrom utrydningstruet i Norge?»

Statsministeren: «Nei. Det vet vi jo fordi mange av dem som får indikasjoner på Downs syndrom i et foster, velger å bære det frem, og i dag er det veldig mange som tar tidlig ultralyd.»

Jens, du lyver!

90 prosent av dem som får påvist Downs syndrom hos fosteret, tar abort. Blir denne loven vedtatt, er vi på vei inn i et sorteringssamfunn, hvor jakten på det såkalt perfekte mennesket er i gang. De mindre perfekte lukes bort. Denne gangen er det fostre med Downs syndrom. Jeg er selv en kvinne med dette syndromet. Jeg er ikke syk, jeg har ikke kromosomfeil. Jeg har et ekstra kromosom, og jeg vil leve!

Dagens lovgivning om selvbestemt abort er hovedsakelig rettet mot ufrivillige svangerskap. Saken nå dreier seg om planlagte svangerskap hvor samfunnet skal legge til rette så man kan velge et mest mulig «vellykket» barn.

Hvilket samfunn ønsker vi oss? En statsminister må snakke sant, og en nasjon må tørre å se sine fordommer, og ikke gjemme seg bak usannheter. De lovene vi lager, påvirker våre holdninger.

Borgerstyrt personlig assistanse i Uloba

Borgerstyrt personlig assistanse (BPA) er et «frigjøringsverktøy» for funksjonshemmede med et assistansebehov. Ordningen gjør det mulig for oss å delta i samfunnet på lik linje med alle andre; studere eller ha en jobb, ha et politisk verv, hente ungene i barnehagen eller kjøre dem på fotballtrening, gjøre innkjøp, lage mat og ta vår del av husarbeidet, delta på dugnaden i borettslaget, gå på byen med gode venner – kort sagt å gjøre det alle andre gjør.

Ulobas BPA er utviklet av funksjonshemmede for funksjonshemmede, og er vår egen måte å organisere praktisk assistanse i hverdagen på. Tanken bak er at det er du som best kjenner dine behov og din hverdag, og dermed også er den som er best egnet til å avgjøre hvordan assistansen bør utføres. Du leder assistentene dine og bestemmer selv hvem du vil ha som assistenter, hvilke kvalifikasjoner disse skal ha, hvilke arbeidsoppgaver de skal utføre og hvor, hvordan og til hvilke tider assistansen skal utføres.

Uloba er landets største og eldste erfarings- og kunnskapsbank på BPA. Det var vi som innførte BPA i Norge, vi har videreutviklet den, og vi er sentrale i kampen for å få rettighetsfestet BPA på individuelt nivå, uavhengig av kommunetilhørighet.

Ikke-kommersielt samvirke

Uloba er organisert som et ikke-kommersielt samvirkeforetak – «ikke-kommersielt» som i at det ikke sitter noen eiere og tar ut utbytte av driften, og «samvirke» som i at vi eies av de samme menneskene som vi er til for. Har du assistansen din gjennom Uloba eier du samtidig en del av bedriften. Et eventuelt økonomisk overskudd pløyes tilbake i driften og bidrar blant

annet til å sikre solidarisk drift – dvs. at vi tilbyr de samme tjenestene og betaler assistentene samme grunnlønn i alle BPA-ordninger, uavhengig av timetall og hvor i landet du bor.

Den assistansen du ønsker

Hovedoppgaven vår er å legge til rette for at du skal få den assistansen du ønsker. Dette gjør vi ved å gi deg det verktøyet og den kunnskapen du trenger for å lede din egen assistanse. Som ny andelseier gjennomgår du et arbeidslederkurs som gir deg full oversikt over jobben du påtar deg som arbeidsleder for en eller flere assistenter. Her får du et innblikk i de lovene og reglene som gjelder, opplæring i bruk av de ledelsesverktøy vi tilbyr, råd og tips om assistentrekruttering, personalhåndtering og mye mer.

Du leder, vi tilrettelegger

Vi har det formelle arbeidsgiveransvaret for assistentene dine – de er ansatt i og lønnes av Uloba – men det er du som rekrutterer og leder dem. Se på oss som din egen personlige administrasjonsavdeling; vi tar oss av rutinearbeidet, økonomi, kontrakter og formalia, slik at du kan konsentrere deg om det som er viktig, det som betyr noe; livet ditt.

Av funksjonshemmede, for funksjonshemmede

Ulobas BPA er utviklet av funksjonshemmede, for funksjonshemmede. Alle rådgiverne våre er selv arbeidsledere i sine egne BPA-ordninger, og ULOBA både eies og drives av funksjonshemmede. Ingen i Norge har mer erfaring, og ingen i Norge kan mer om BPA enn oss.

Mer informasjon får du på www.uloba.no eller ved å ringe 32 20 59 10.

www.stopdisk.no

DET NYTTER Å KLAGE PÅ DISKRIMINERING TIL LIKESTILLINGS- OG DISKRIMINERINGSOMBUDET!

EKSEMPLER DER KLAGER HAR FÅTT MEDHOLD:

- ✗ Restaurant kan ikke nekte utviklingshemmede servering.
- ✗ Buss kan ikke nekte å ta med rullestolbrukere.
- ✗ Politiet må sikre kvalifisert tolkehjelp ved avhør av barn uten talespråk.
- ✗ Norwegians praksis med å ta med kun to elektriske rullestoler av en begrenset størrelse er ulovlig.
- ✗ NRK kan ikke legge valgdebatt til et utilgjengelig sted.
- ✗ Flyselskap kan ikke kreve at passasjeren må sitte oppreist under avgang og landing.
- ✗ Taxiselskap må tilby bil til førerhundbrukere, og kan ikke skylde på allergi.
- ✗ Taxi kan ikke kreve tilleggskost for rullestoler.
- ✗ NSB kan ikke kreve sovetillegg for rullestolbrukere når sovekupé er eneste tilgjengelige alternativ.
- ✗ Ruter må tillate muntlig klage
- ✗ Telenor kan ikke kreve gebyr på papirfaktura av synshemmede.
- ✗ Arbeidsplass kan ikke la være å intervju en döv jobbsøker.
- ✗ Borettslag må skaffe selvlukkende bom.
- ✗ Boligsameie må skaffe selvlukkende brannør.
- ✗ Fengsel kan ikke kreve at fanger vasker celle og skifte sengetøy selv.

**BORGERRETTSSTIFTELSEN STOPP DISKRIMINERINGEN TILBYR
KURS I DISKRIMINERINGS- OG TILGJENGELIGHETSLOVEN.**

**MOBIL: 90 19 63 25
EPOST: berit@stopdisk.no**

DISKRIMINERINGEN

GUIDE

Ordbok

De vanskelige ordene

De fleste medier har fått med seg at begreper som «neger», «mulatt» og «fremmedkulturell» ikke skal brukes. Men når det kommer til omtale av funksjonshemmede, går det ofte helt i surr. Ord som burde vært forvist til historiens skraphaug, er fortsatt i flittig bruk blant journalister og i dagligtale. Her har du derfor en praktisk veiledningsliste du kan henge opp på veggen eller eventuelt sende til din nærmeste lokalavis. Listen ble utviklet av ni organisasjoner i samarbeid i 2004-2005.

Anbefales

funksjonshemmede
mennesker/personer med funksjonsnedsettelse
mennesker/personer med nedsatt funksjonsevne
mennesker/personer med nedsatt hørsel, syn etc.
mennesker med autisme
funksjonshemmede (i forhold til befolkningen forøvrig/resten av befolkningen eller ikke-funksjonshemmede)
bevegelseshemmede
synshemmede = blinde og svaksynte
hørselshemmede og døve
døvblitt (mistet hørselen helt etter at talespråket er innlært)
kortvokst
utviklingshemmet
diabetes/diabetiker
dysleksi/dyslektiker
punktskrift i stedet for blindeskrift
tegnspråk (ikke døvespråk)
førerhund

Vær varsom

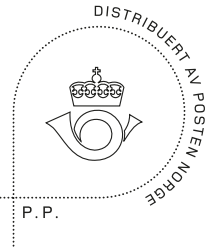
psykopat
handikappet
gladjenta/gladgutt (ofte brukt om funksjonshemmede)
hjelpeløs
vansiret
ord med forstavelse blind-, döv-, handicap- osv.
bruk av ord som sinnssykt/schizofrent/døvt/ som adjektiv og adverb
bruker – skal bare benyttes når det henvises til hva man er bruker av, ikke som synonym til funksjonshemmet

Skal ikke brukes

funksjonsfrisk
de funksjonshemmede
ufør som synonym med funksjonshemmet
yrkeshemmet som synonym med funksjonshemmet
psykisk utviklingshemmet
krøpling
forkrøplet
invalid/invalidisert
invalid-bil og andre bindestrekord
vanfør
lenket til rullestolen/sengen
dverg
åndssvak
(mentalt) tilbakestående
autist
mongoloid
retardert
sinnssyk
grønnsak
synssvak
blinde + hund/bøker
tunghørt
døvstum
døve + tolk/språk
ordblind
sukkersyke
senile (heter dement eller senil-dement)
multihandikappet

B

NORGE

VIL DU HA SENERE UTGAVER AV MAGASINET SELVSAGT GRATIS TILSENDT?

Gå inn på www.magasinet-selvsagt.no, ring eller sendt SMS: Nr 6 + ditt navn og adresse til 991 25 959

Her kan du også bestille flere eksemplarer av tidligere utgaver.

HVORFOR FÅR DU DETTE BLADET?

Magasinet Selvsagt! sendes til en rekke politikere, beslutningstakere, biblioteker og andre offentlige instanser, samt media.

I tillegg har vi fått anledning til å sende denne utgaven av magasinet til medlemmer og/eller tillitsvalgte i følgende organisasjoner:

Uloba, Norges Handikapforbund, Norsk forbund for utviklingshemmede, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon og flere av deres medlemsorganisasjoner, Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen, Ryggforeningen i Norge, og Norges Døveforbund. Magasinet Selvsagt har ikke tilgang til, eller innsyn i medlemslistene, og organisasjonene har kun gjort avtale om å distribuere denne utgaven av magasinet til sine medlemmer. Om du mottar to eller flere eksemplarer, er det fordi du står på flere av disse listene. I så fall er det fint om du deler med en venn!